

NR. 2, 1966, 1. FEBRUAR

Samvirke

En tyrkisk landarbejder lader sit æsel bære brændsel til sit hjem i Ayirini, et lille, isoleret samfund på Cypen. Om tyrkernes tilværelse i Ayirini fortælles i en artikel inde i bladet.

DA RUSSISK AMERIKA

FOR
100
ÅR SIDEN

blev USA's „isskab”

Kontant! Kontant! Højeste pris for gamle kolonier og kasserede landområder. Forarmede monarker, der ønsker at trække sig tilbage fra koloniseringsvirksomhed, opnår de bedste tilbud ved henvendelse under Billet mrk. . . .

SÅDAN stod der i en annonce i det amerikanske dagblad, *New York Herald Tribune* en dag i foråret 1867. Ingen læser var i tvivl om, at det var et hib til landets udenrigsminister Seward. Han fik nemlig en på frakken hver dag. I de fleste amerikanske aviser blev han hånet, latterliggjort og udskældt som den mest tåbelige person, amerikansk politik nogen sinde havde bragt frem i rampelyset. Anledningen var, at han – på regeringens vegne – havde købt Alaska af den russiske kejser for den sum af 7,2 millioner dollars, d.v.s. omkring 30 millioner danske kroner efter datidens kurs.

I vore dage svarer beløbet nogenlunde til anskaffelsessummen for et par af de amerikanske militærfly, som findes i hundredevis på baserne i Alaska. Og selv for hundrede år siden var det en lav kvadratmeterpris. Handelen drejede sig om et landområde, der er omkring 40 gange så stort

som Danmark og rummer en mængde naturrigdomme i form af mineraler, skovstrækninger, rige fiskevande og en bestand af nogle af verdens sjældneste og mest efterspurgte pelsdyr.

Men de færreste vidste på stående fod, hvor Alaska i det hele taget lå, og de fleste eksisterende beskrivelser gav indtryk af, at det var en komplet ørken, knugget af polarkulde året rundt. Seward's isskab blev i nogle år en fast betegnelse for Alaska, og helt op i nutiden har det været meget svært at få amerikanerne (og danskerne) til at opgive den forestilling, at Alaska er et rent polarområde. Det faktiske forhold er, at det sydlige Alaska ligger på højde med Sjælland og det nordligste på højde med Norges nordspids. Gennemgående er der endda varmere i Alaska.

Når den hårdt medtagne udenrigsminister overhovedet fik købet godkendt i kongressen, skyldtes det antagelig dels almindelig, kontant bestikkelse af de mest tvivlrådige medlemmer, dels et udenrigspolitisk og strategisk ræsonnement. Vel at mærke omtrent det modsatte af det, man ville anvende nu om stunder.

FLERTALLET af de amerikanske politikere i 1867 så ikke nogen national, militær eller anden fare i, at den russiske enevoldsmagt strakte sine fangarme over Stillehavet og havde etableret et kæmpemæssigt brohovede på det nordamerikanske kontinent – med en udløber helt ned til Kalifornien.

Men derimod gjorde det argument stærkt indtryk, at eftersom russerne øjensynligt var så forhippede på at komme af med disse ødemarker, så kunne det under de givne omstændigheder blive optaget som en fornærmelse, hvis Amerika nu sagde nej tak. At fornærme Rusland ville betyde, at USA skaffede sig af med sin eneste og sande ven, mente alle. Sådan var rollerne fordelt i verdenspolitikken dengang.

Varme hjerter husker, hvem der var vor ven, da verden var vor fjende, stod der i en kendt amerikansk sang – og det var Rusland, denne taknemmelighed var adresseret til. Under den lige afsluttede, amerikanske borgerkrig havde de andre stormagter, fremfor alt England og Frankrig, taget Sydstaternes parti, men Rusland stod fast på Nordstaternes side.

Midt under krigen – i 1863 – sendte Rusland endda en stor del af sin krigsflåde til New York og San Francisco. Det skyldtes vist nok, at Rusland ventede selv at blive indviklet i en krig med England og ikke ville risikere at få skibene spærret inde i Østersøen. Men for amerikanerne så flådebesøget ud som en moralsk demonstration i en kritisk fase af borgerkrigen, og det glemte man ikke. I alt fald ikke på fire år.

Desuden betragtede mange amerikanere ophævelsen af de russiske bønders livegenskab (i 1861) som et sidestykke til afskaffelsen af negerslaveriet i USA. Det var derfor ret almindeligt at se tsar Alexander II og Abraham Lincoln omtalt side om side som århundredets to store bannerførere for den menneskelige friheds sag.

Den russiske regering i St. Petersburg har utvivlsomt draget et lettelsens suk, da den endelige konfirmering af Alaska-handelen forelå. Ambassadøren i Washington havde haft fuldmagt til at give håndslag ved 5 millioner dollars. Men som god pranger startede han med at sige *syv*, og da Seward accepterede, tilføjede den russiske baron i hast: *Foruden 200,000 for diverse handelsrettigheder*. På den måde nåede man til den underlige pris 7,2 mill. dollars.

I FORHOLD til de lidelser og anstrengelser, det havde kostet at udvide tsarens riger og lande til det amerikanske kontinent, var det en kummerlig betaling. Alene kortlægningen af vejen til *Russisk Amerika* krævede en indsats, der senere er blevet betegnet

Han måtte med hele sin ekspedition først drage tværs over *Sibirien*, en tur på små 10,000 kilometer gennem vejløse skove, tundraer og stepper, og undervejs krydse nogle af verdens vældigste floder. Det tog to år at nå ud til Stillehavet. Med egne kræfter og af træer, de fældede på stedet, byggede Bering og hans folk her et par fartøjer, satte over til halvøen *Kamsjatka*, overvintrede, fældede nye træer, byggede nye skibe af de rå planker, tættede dem med mos og begav sig ud på et udforsket verdenshav. Stillehavets amerikanske kyst var dengang ganske ukendt nord for Kalifornien, og den asiatiske kyst kendte europæerne ikke længere end til Japan.

Det var først på sin anden rejse af denne art, at Bering opdagede Alaska. Den 16. juli 1741 hævdede skyerne sig pludselig, og den russiske ekspedition så foran sig en kystlinie med

For kun hundrede år siden omfattede det russiske imperium ikke blot store dele af Europa og Asien, men også udstrakte områder i en tredje verdensdel, Amerika. Artiklen her skildrer det glemte kapitel i kolonihistorien, som hedder Russisk Amerika, i anledning af, at det netop nu er 100 år siden, USA købte denne koloni, det nuværende Alaska, for 7,2 millioner dollars – hvad de fleste amerikanere syntes, var alt for meget.

som alle tiders mest gigantiske, geografiske foretagende. Når man tager tidens hjælpemidler i betragtning, er det nok rigtigt. Første og anden gang, Amerika blev opdaget – af henholdsvis *Leif den Lykkelige* og *Columbus* – var det resultatet af nogle få ugers dristig sørejse med skibe, der byggedes i en tryk hjemmehavn. Den opgave, *Peter den Store* i 1725 betroede danskeren *Vitus Bering*, og som førte til *Amerikas tredje opdagelse*, var af helt anderledes dimensioner.

vældige bjerge. Dermed satte kronen på et arbejde, der havde optaget Bering uafbrudt i 16-17 år og krævet en næsten overmenneskelig sejhed. Mandskabet jublede, men han selv trak på skuldrene. Han var 60 år, ældet, udslidt, syg og dybt bekymret for, hvordan han skulle bringe sine folk og sig selv hjem igen. Landgang på stedet mente han ikke, der var tid til.

Om bord befandt sig en ung, tysk videnskabsmand, *Steller*, der var med som naturhistorisk ekspert. Han fik ti timer til at udforske den nye verdens dyre- og planteliv, mens skibet tog vand ind ved en lille ø. *Ti timer* – efter at have kæm-

Samvirke

40. årgang

Chefredaktør EGGERT NIELSEN
ansvarshavende

Medarbejdere Bodil M. Begtrup,
Kaj Christiansen,
Robert Corydon
Egon Rasch,
Otto Riis, redaktionschef

Redaktionens Roskildevej 65
adresse Albertslund
Telefon 64 88 11
udenbys: (01) 64 88 66

Udgiver Fællesforeningen for
Danmarks Brugsforeninger

Tryk Egmont H. Petersen
Gutenberghus

Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes

pet sig gennem sibirisk kulde og arktiske storme i tre år!

Senere fik Steller dog bedre tid, end Bering havde tilmålt ham. Efter måneders sejlad i hårdt vejr og høj sø forliste skibet ved den lille ø, som nu hedder Bering-øen. Her døde Bering og næsten halvdelen af mandskabet i usle jordhuler, hvor rævene trængte ind og gnavede i både døde og døde.

De andre klarede sig igennem, byggede en båd af vragesterne og nåede hjem til basislejren på Kamsjatka med pelsværk for næsten en halv million kroner – værdier, som langt overgik, hvad f. eks. Columbus bragte med hjem fra sin første rejse. Desuden havde Steller foretaget en mængde uvurderlige iagttagelser.

Et af de store havdyr, han beskrev, *Stellers søko*, er aldrig blevet set af andre videnskabsmænd. Dyret var totalt udryddet, da den næste naturforsker nåede frem. (Dog er enkelte eksemplarer måske set i de allersneste år).

DET, Berings rejser bane- de vejen for, var nemlig i

første omgang en hængningsløs nedslagting af de pelsdyr, som forekom i så stort tal i det allernordligste Stillehav, at blot én vellykket fangstrejse til sæl- øerne var nok til at gøre sin mand så rig, at han kunne leve af pengene resten af livet. De mest værdifulde – og hidtil ukendte – af dyrene: *havodderen* og *søbjørnen*, blev næsten udryddet i løbet af få årtier.

Den lokale befolkning gik det endnu hårdere ud over. *Aleuterfolket*, som beboede øerne, reduceredes i antal fra formentlig 30,000 til ca. 2000, der anvendtes som slaver af de russiske jægere og handelsmænd. *Eskimoerne*, som navnlig boede langs Alaskas nordlige og vestlige kyster, klarede sig lidt bedre, bl. a. fordi rovdriften på deres hovedfangstyd, f. eks. hvaler, først satte ind noget senere. Også de blev dog decimeret af ildvåben, spiritus og den hvide mands sygdomme. Størst modstandskraft udviste den tredje folkegruppe, *indianerne*. De blev faktisk al-

drig rigtig undertvunget af russerne, og havde endog kræfter til engang i begyndelsen af 1800-tallet at erobre den russiske hovedby og lægge den i ruiner.

Først omkring 60 år efter Berings død begyndte en organiseret kolonisation af Alaska, idet tsaren gav *Det russisk-amerikanske kompagni* monopol på al økonomisk virksomhed i hele området og gjorde dets leder til guvernør. Tsaren og hans familie fik en tredjedel af aktierne i selskabet. Pelshandelen gav hele kapitalen igen seks gange i løbet af tyve år.

En overgang drømte man om at udnytte Alaska som grundstenen i et russisk Stillehavsimperium. Der blev anlagt et russisk fort i nærheden af San Francisco, og man forsøgte at etablere et andet støttepunkt på *Hawaii*. Men det var en overvurdering af kræfterne. De rakte i virkeligheden ikke engang til at udnytte mulighederne i selve Alaska eller blot til at udforske dette område. Af fuldblods russere befandt der sig sjældent mere end 4-500 i Russisk Amerika, inklusive et par hundrede soldater.

OMKRING midten af 1800-tallet blev det mere og mere klart i russiske regeringskredse, at området hinsides Stillehavet var en uholdbar udpost, som man hellere måtte skille sig af med på en skikkelig måde, inden den gav anledning til forviklinger. Med det forvaltningssystem, de forbindelsesmidler og den militærmagt, man rådede over, lod det sig simpelt hen ikke gøre ret meget længere at holde sammen på et rige, der strakte sig fra *Warsjawa* til *San Francisco*. Man kunne heller ikke klare sig prismæssigt mod de nye, hårdkogte handelskonkurrenter, som dukkede op i området.

Ud fra datidens forudsætninger var det derfor velovervejende nok, at russerne holdt ophørsudsalg i 1867. En mængde russiske sted- og personnavne, en vis udbredelse af den russisk-ortodokse tro, nogle slaviske træk i den lokale befolknings fysiognomier og et par kirkebygninger med løgkupper var næsten alle de spor, russerne efterlod sig

som minder om 125 års herskelse af dette område.

Historisk set fik denne epoke sin største betydning derved, at russerne sikrede Alaska for USA. Uden deres indsats ville landet utvivlsomt nu have været britisk eller en del af Canada. Købesummen kom adskillige gange ind i form af pelsværksafgifter, og endnu større var gevinsten, da guldfundene ved *Yukon* og *Nome* hensatte hele verden i guldfeber.

MEN rigtig værdsat blev „Sewards issskab“ dog først i USA under og efter den 2. verdenskrig. Alaska skulle gennem mange, trange år også efter at stjernebanneret var hejst over hovedstaden *Sitka* i 1867. Ikke før 1959 proklameredes territoriet som en amerikansk stat og dermed som en fuldt ligeberettiget del af USA. For resterne af den oprindelige befolkning, eskimoer og indianere, er ligestillingen endda af højst formel art. De udgør i dag en lille – og tildels forarmet – minoritet i deres eget land.

325 D

STOR GOD GOLF

Læg fordelene sammen og resultatet er Golf! Golf har gennem mange år været et af de populæreste cerut- mærker, røget og værdsat af alle, der foretrækker en stor og god cerut. Ensartede kvalitetstobakker sikrer, at nydelsen er lige stor, hver gang De ryger Deres Golf.

SKANDINAVISK TOBAKSKOMPAGNI

HVAD MENER FORBRUGERNE OM LUKKELOVEN?

ET AF stridsspørgsmålene i debatten om lukkeloven er jo, om den gældende ordning er til følelig gene for et væsentligt antal forbrugere.

Tilhængere af en lov-revision har henvist bl. a. til de udearbejdende husmødres knappe indkøbstid og til de vanskeligheder, som kan forekomme, når en familie står over for anskaffelse af møbler eller andre, større forbrugsgoder, som man gerne vil se på i fællesskab. Modstanderne af en ændring har hertil svaret, at man overdriber betydningen af disse problemer, og at der i virkeligheden ikke blandt forbrugerne eksisterer en sådan utilfredshed med lukketiderne, at det kan begrunde en ændring.

Fælles for begge parter har imidlertid været, at man savnede et talmateriale, der sagligt og neutralt kunne belyse, hvad den almindelige forbruger mener. Man var herom henvist til ræsonnementer, enkeltstående udtalelser og erklæringer fra organisationsformænd og andre, hvis upartiskhed i en sag som denne kunne drages i tvivl.

DET er derfor et fremskridt, at der nu foreligger en undersøgelse af befolkningens stilling til lukkeloven – foretaget af Gallup-instituttet i slutningen af 1966. Vi har tidligere påpeget, at Gallup-undersøgelser er behæftet med adskillige fejlmuligheder, men hverken instituttet eller *Berlingske Tidende*, som offentliggør dets tal, kan jo siges at være fanatiske lukkelovs-revisionister, og undersøgelsens emne er desuden af en sådan art, at tallene nok må kunne accepteres som et fingerpeg om den brede forbrugerbefolkningens standpunkter.

Af alle de adspurgte svarede ca. hver tolvte ja til spørgsmålet: *Har De på grund af forretningernes lukketider vanskeligheder eller besvær med Deres indkøb?* Tallet var nogenlunde ens i de forskellige, geografiske områder, men

dog 10 pct. i København, Frederiksberg, Gentofte.

Derimod er der en meget markant forskel, hvis man sonderer mellem hjem, hvor husmoderen er udearbejdende, og husstande, hvor hun er hjemmegående. Af kvinder med heldags udearbejde erklærede 19 pct. – altså næsten hver femte – at lukketiderne voldte dem vanskeligheder eller besvær. Blandt dem, der både havde udearbejde og små børn, steg antallet af utilfredse til 24 pct. – næsten hver fjerde. Hvordan indstillingen er hos *enlige* mødre med udearbejde fremgår ikke af de offentliggjorte tal.

NOGET sammenligningstal for de hjemmegående husmødre er ikke udarbejdet, men da der mellem *samtliche* husmødre er 7 pct., som klager over lukketiderne, må der mellem de hjemmegående husmødre være mindre end 7 pct.

Hvad disse utilfredshedsprocenter betyder i reelle tal, lader sig ikke regne ud, allerede af den grund, at man ikke ved bestemt, hvor mange udearbejdende husmødre, der findes i de forskellige grupper. Med den udbredelse, kvindernes erhvervsarbejde har fået, er det dog ihvertfald i bysamfundene en ganske betragtelig del af den samlede forbrugerskare, der føler de gældende lukketider som en gene.

KONCENTRATION DAGENS LØSEN?

Koncentrations-bestræbelserne indenfor dansk erhvervsliv giver sig kraftigere og kraftigere udslag. Snart sagt hveranden dag foreligger meddelelse om sammensmeltning af hidtil konkurrerende firmaer, om at danske selskaber går i kompagni med udenlandske, om at produktionsvirksomheder styrker deres kontrol over afsætningsleddene eller om andre eksempler på øget samarbejde.

Fra en tilfældig uge i december kan man f. eks. nævne:

- * *Atlas* (storproducent af bl. a. køleskabe og hjemmefrysere) overvejer et økonomisk og produktionsmæssigt samarbejde med udenlandsk kapital.

- * *De forenede Papirfabrikker* (enevældige på papirproduktionsområdet herhjemme) køber to af landets største grossistvirksomheder i papirbranchen – med en årsomsætning på tilsammen ca. 50 mil. kr.

- * *Centra* (formentlig den største frivillige kæde af private købmænd og grossister i kolonialbranchen) gennemfører en strukturrationalisering, som bl. a. betyder, at to af de deltagende grossistvirksomheder overtages af de andre grossistinteresser.

- * Der forelægges en „køreplan“ for en samling af hele andels-grovvarehandelen i ét stort andels-selskab, *Dansk Landbrugs Grovvareselskab*.

Tendensen mod skabelsen af større enheder genfinder man også i andre europæiske lande –

Antallet af forbrugere, der går ind for en liberalisering af lukkeloven, er endda væsentlig større. Af dem, der ikke selv var beskæftiget i forretning, mente 38 pct. – altså nær to femtedele – at *forretningerne i højere grad selv skulle bestemme, hvornår og hvor længe, de vil have åbent*. Ni procent havde ikke noget standpunkt, og tilbage blev derfor lige godt og vel halvdelen – 53 pct. – som fandt, at *det er bedst, som det er nu, hvor lukkeloven bestemmer lukketiderne*.

GANSKE bemærkelsesværdigt er det, at blandt personer, som selv er beskæftiget i en forretning, var 19 pct. – altså næsten hver femte – tilhænger af en liberalisering af lukkeloven. Det er jo nogle gange blevet påstået, at de eneste, virkelige tilhængere af en lukkelovs-revision er nogle få indehavere og ledere af forretningskæder og store supermarkeder. Den påstand holder altså ikke.

De forretninger, de „utilfredse“ ankede over ikke at kunne nå, var udelukkende butikker med daglige forbrugsvarer – navnlig fødevarer. Hyppigst nævnt var købmænd, fødevarerforretninger (viktualie) og slagtere.

og de fleste steder er der tale om sammenslutninger, som både i antal og format overgår, hvad vi kender herhjemme.

Baggrunden er naturligvis bl. a. forventningen om, at man indenfor en overskuelig tid vil få en ny, europæisk markedsordning, men med eller uden en alliance mellem de seks og de syv vil under alle omstændigheder både den hjemlige og den internationale konkurrence skærpes overalt i Europa. Det er som et modtræk herimod, flere og flere slutter sig sammen i færre og færre stovrvirksomheder.

For at lette denne udvikling her i landet foreslår regeringen nu en lovændring, som vil skabe mulighed for skattefri sammenlægning af aktieselskaber. Tilsvarende bestemmelser vil gælde for kooperative virksomheder, som kommer ind under den nye brugsforeningsbeskatnings regler. Der er næppe tvivl om, at lovforslaget bliver vedtaget, og man må – af denne som af andre grunde – vente flere snarere end færre sammenlægninger i den kommende tid.

Såfremt konkurrence eller monopolkontrol kan sikre, at fordelene virkelig kommer forbrugerne til gode, er en sådan strukturrationalisering naturligvis et fremskridt. Men den bedste garanti herfor er unægtelig, at andelsvirksomhederne stadig er med fremme i spidsen. Og skal de holde sig der, forudsætter det, at de også i tide gennemfører den nødvendige koncentration af kræfterne.

Vi ville på forhånd have ventet, at problemerne i forbindelse med større „familieindkøb“ spillede en rolle, men forklaringen på, at de ikke er nævnt, kan jo være den, at man, når et sådant spørgsmål stilles, først og fremmest tænker på de hyppigst forekommende indkøb, hvor tidspreset føles som en næsten daglig ulempe.

VI skal ikke her gå ind på en nærmere vurdering og kommentering af tallene. Undersøgelsen har jo også udelukkende taget sigte på at belyse *forbrugersiden* af hele problemkomplekset. Og selv om hensynet til forbrugerne må være det *vigtigste*, er det selvsagt også nødvendigt at tage butikspersonalets og -indehaveres interesser i betragtning, når man diskuterer eventuelle ændringer i lukkeloven.

Sagt med de forbehold, man må tage overfor en statistik, hvis grundlag og metoder man ikke kender fuldtud, er Gallup-tallene dog ganske tankevækkende. De får tilmed en ekstra interesse derved, at det, allerede inden Gallup-tallene forelå, var bebudet, at handelsministeriet ville tage initiativ til en mere dybtgående undersøgelse af lukkelovs-spørgsmålet.

Såfremt det ikke betyder, at sagen sendes i en „begravelseskommission“ er det formentlig et skridt, man fra alle sider kan notere med tilfredshed. Uanset om man hidtil har været tilhænger eller modstander af ændringer i lukkeloven, må man betragte det som en fordel, at diskussionen føres på grundlag af den mest solide viden.

Fra brugsforeningsbevægelsens side må vi stadig gå ud fra det ønske om en smidiggørelse af lukkeloven, som blev udtrykt i en resolution på brugsforeningskongressen i fjor. Så længe man ikke har fuldstændig klarhed over, i hvor vid udstrækning der er behov for en reform på dette område, må man fastholde det i resolutionen udtrykte standpunkt, at forbrugerne bør sikres „frihed til at foretage deres indkøb på de tider, som de under hensyn til deres arbejde og familieforhold har behov for“.

Forhåbentlig vil den bebudede undersøgelse kunne bidrage til at belyse dette spørgsmål tilfredsstillende, så man kan få en løsning, som flest mulige kan stille sig bagved. Den af brugsforeningskongressen trufne principielle beslutning er ikke anderledes, end at man med opmærksomhed vil følge meningsbrydningerne i denne sag og tage hensyn til de kendsgerninger, en objektiv undersøgelse giver.

FOR og IMOD NY BUTIKSFORM

Vinderprojektet i en idé-konkurrence om et butikscenter i Farum arbejder med hulkortindkøb og adskillelse mellem udstilling og køb. Ideen i det nye system kommenteres her af FDBs arkitekter og HBs direktør for butiksinretning

BUTIKSFORMERNE er under stadig forvandling. Der udtænkes stadig nye principper for butikkernes indretning, for varekøb, kundebetjening, udstilling, lager, udlevering. Og vi lever i en hulkorttid, så derfor er det naturligt, at man har tænkt sig at prøve alt dette på én gang og mekanisere detailhandelen ved hjælp af hulkort.

Det lyder abstrakt og er det måske også, for ved hulkortindkøb forsvinder kundens forhold til varen under selve indkøbet. Kunden ser først varerne ved udleveringen. Charmen ved at gå på indkøb går faktisk fløjten, men bevares, man er fri for at slæbe rundt på varerne under indkøbet i butikken.

Men lad os fortælle lidt om det nye princip, som har været prøvet i Amerika og Sverige og for nylig blev beskrevet i forbindelse med vinderprojektet af idé-konkurrencen om Farum-Centret. Arkitekterne Poul Farlov, Eigil Ladsten og Ole Mortensen har udtænkt en plan, der forudsætter, at der etableres hulkortindkøb, hvilket vil sige en ny butik-form, hvor udstilling og demonstration af varen er klart adskilt fra selve købet og udleveringen.

Arkitekterne beskriver butik-formen sådan:

”Butikken vil blive det sted, hvor orienteringen og bedømmelsen af varen spiller en større rolle end selve købet af varen, et sted, hvor den enkelte vare virkelig bliver udstillet med rigelig plads til demonstration, smagsprøver, oplysende plancher, skiltning, således at den gængse ophobning af varer i udstillingslokalet undgås, hvorved spares kostbart areal.

Herved får publikum en langt bedre service og betjening, og samtidig vil arealet, også efter lukketid, fremtræde som en udsøgt udstilling, der er overskuelig og mere intim

end traditionelle butiksarealer.

Købet af varer foregår pr. bestilling (hulkort), og det samlede indkøb udleveres til sidst på én gang, hvilket betyder langt kortere ekspeditionstid, og dermed igen ”

Projektet arbejder med butiksarealer i 2 etager og lagerum i kælderen.

Folk vil færdes mellem varerne

– Bliver det fremtiden? spørger vi FDBs arkitekter, som særligt arbejder med butikspanlægningen.

– Selvfølgelig er der noget tiltalende ved tanken, svarer man. Ud fra et æstetisk synspunkt kan det være meget nydeligt med et udstillingslokale uden det store vareopbud, men set fra et kommercielt synspunkt er den nye butik-form meget tvivlsom, hvilket også amerikanske og svenske forsøg viser. Det er nu engang sådan, at folk vil have *nær kontakt* med varerne. Man mangler jo køsimpulsen, når man ikke ser masseopbudet af varer. Salgspsykologer har fastslået, at folk ønsker at gå mellem varerne og få ideer til køb undervejs. En vare i hånden er halvt solgt. Det er også meget fordyrende at arbejde med flere etager, og det er et spørgsmål, hvor let man kan mekanisere pakningen og udleveringen af varerne. Ganske vist fritages kunden for selv at køre varerne rundt i butikken, men mekaniseringen af selve udleveringen vil nok virke fordyrende.

I Amerika er man gået bort fra dette butiks-princip. I stedet er man gået ind for en koncentreret af supermarkedshandlen, som vi kender den. Man bygger supermarkeder i ét-plan, så man undgår dyre transporter, rullende trapper eller rullende fortove. Alt er baseret på hurtig omsætning, så man undgår lagerproble-

mer. Alle varer omsættes hurtigst muligt og helst på én dag. I mange tilfælde fyldes hylterne op om natten. Denne form vil set med vore øjne være det, man arbejder videre med også herhjemme. Det er den, kunderne bedst kan lide, og det er den, der gør varerne billigst mulige.

Æstetik ikke nok – varerne skal også sælges

Underdirektør V. Gravers Pedersen, der leder HBs afdeling for udvikling, byggeri og butiksinretning, svarer: – Den butik-form, som foreslås i vinderprojektet, tror jeg afgjort ikke på. De steder, hvor man har forsøgt formen praktiseret, har det ikke været med succes. For mig at se, er den butik-form man opererer med, skabt af fantasifulde arkitekter uden den tilstrækkelige jordforbindelse. Man har mere interesseret sig for at skabe noget pænt på tegnebrættet, men det er nu engang de praktiske butikfolk, som skal skabe omsætningen, og vi tror ikke på, at folk så at sige skal isoleres fra varerne. Alle salgspsykologer er enige om, at folk vil vide, hvorledes varen ser ud og gerne holde den i hånden, inden man bestemmer sig. Det kan jo ikke nytte, at vi bare fortaber os i æstetik – varerne skal også sælges.

– Hvordan bliver fremtidens butik-form?

– Centrene vil dominere mere og mere. Centre med overdækkede gader, klimaanlæg og ensartede temperaturer, sådan som man f. eks. kender det fra Rosengårdscetret i Odense. Butikker med de mere dagligdags varer flytter ud, hvor folk bor, special-butikkerne koncentrerer i centrum, men først og sidst: varerne skal ikke forsvinde ud af billedet. De er jo et led i selve salgsarbejdet – folk vil inspireres af varerne og ved at færdes imellem dem.

Vinter- fugle ved foder pladsen

TEKST OG FOTO: ELVIG HANSEN

Hvem tør først vove sig ned til det lokkende foder, efter at fotografeltet er rejst?

UGERNE her omkring midvinter er i reglen den strengeste årstid for fugle og vilde dyr. Hvor hjælpsomme fuglevenner lægger foder ud, forsvinder det som dug for solen. Og jo længere man fodrer på samme sted, jo flere fugle kommer der til. Man skulle næsten tro, at de sladrer til hinanden, hvad de sikkert også gør.

Billederne her er taget ved en lund eller en meget lille skov på en mark i Odsherred – et af den slags fredelige tilholdssteder for vildtet, man burde værne om. Desværre finder de fleste jordbrugere, at det er for besværligt og uøkonomisk at køre uden om med maskinerne, og de ender derfor let med at ringe efter en bulldozer.

Ved disse træer lægger en landmand hver dag i denne tid en sækfuld afrensning fra tærskværket ud til fuglene. Det er duer, han fodrer – nærmere betegnet *svenske ringduer*. De artsfæller, som bor og yngler her i landet om sommeren, er næsten alle fortrukket sydpå, så længe vinteren varer. Men i stedet får vi altså besøg af ringduerne fra Sverige.

De første par dage, der blev lagt foder ud, kom blot en halv snes duer. Efter en uges forløb var antallet vokset til et halvt hundrede, og den dag, billederne blev taget, var der så mange, at de ikke var til at tælle.

Nu! På én gang styrter dueflokken sig som en lavine ned over foderpladsen.

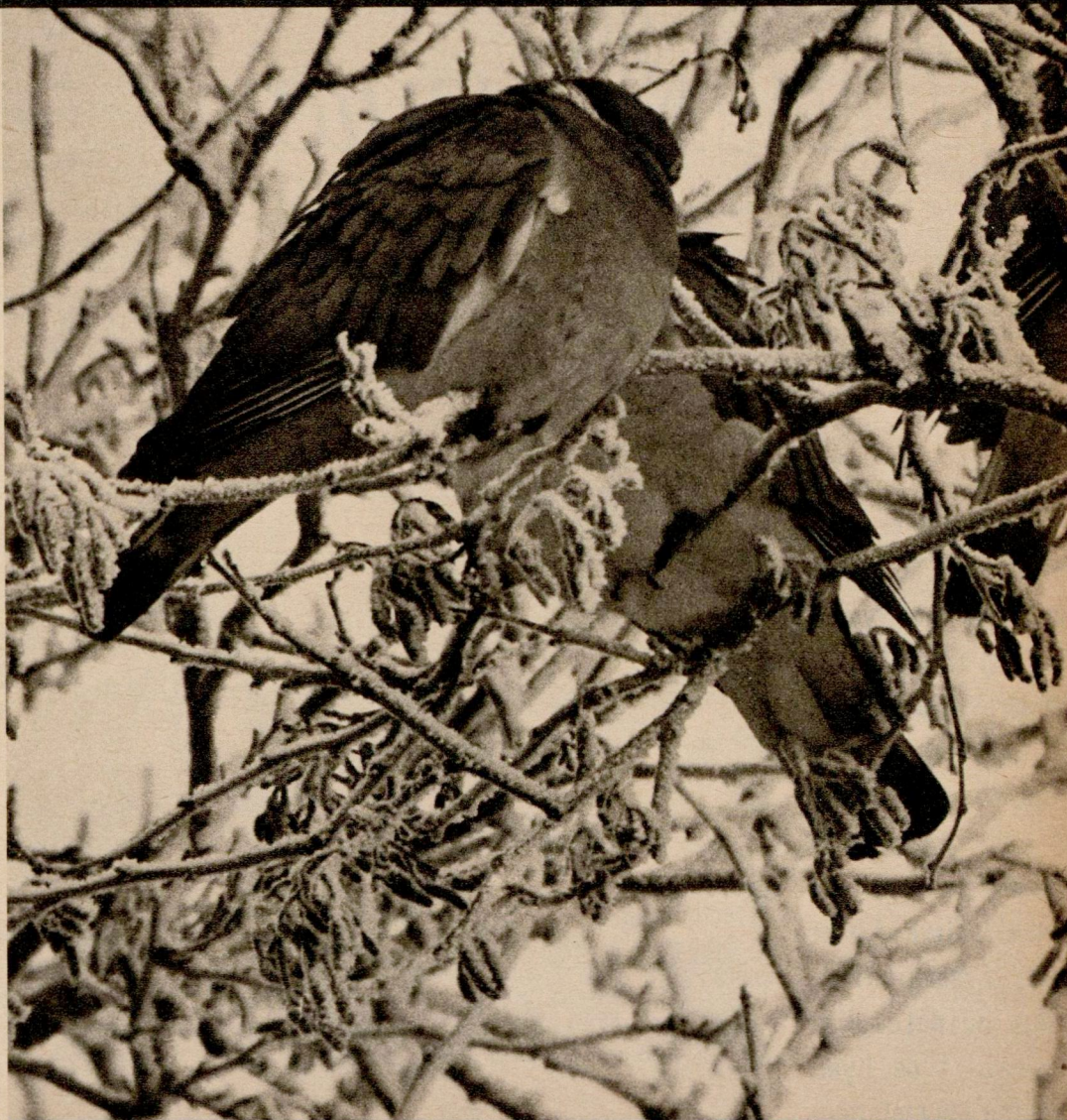

Der er føde nok til alle, men enhver rager til sig, som var hvert korn det sidste.

Allerede, da jeg var tre hundrede meter fra træerne, lettede hel sværmen og fortrak til en plantage et par kilometer borte. Jeg fik rejst mit telt og krøb i skjul – og efter et kvarters forløb vendte de første duer tilbage. Men de blev siddende i trætoppene, mens tiden gik, solen sank og kameraerne blev som isklumper at holde på.

Så, lige med ét havde den første due bestemt sig. Der sad den pludselig midt i sneen og så sig spejdende om til alle sider. Og nu gik der hul på bylden. Klapren og susen af duevinger fyldte luften. Fuglene formelig væltede ned. Rimfrosten fra træernes toppe blev revet løs af de baskende vinger, og millioner af glinsende, funkende iskrystaller svævede mellem grenene for langsomt at synke til bunds mellem de sorte stammer.

I løbet af tredive sekunder var alle duer samlet på foderpladsen og søgte at sluge så meget korn som muligt, inden duen ved siden af fik taget det. De smækkede med vingerne og huggede arrigt efter hinanden, men alle nåede dog vistnok at blive mætte, inden mørket sænkede sig og fik dem til en efter en at flyve op til det kolde natkvarter i trætoppene.

Maven er fyldt – så kan man med nogenlunde sindsro gå en kold nat i møde.

En fattig tyrkisk landarbejders familie i Ayirini, hvor livet leves i angst og utryghed.

AYIRINI *venter*

Ayirini er en landsby på *Cypern*. Skønt den altså ligger i et land, der er blevet hjemsøgt af blodige stridigheder, er selve denne by et sted, hvor der „ikke er sket noget“. Her er ikke forekommet voldsomme kampe eller grufulde massakrer – ja, det er ikke engang sådan, at en del af befolk-

ningen er blevet jaget fra hus og hjem. For en dagblads-reporter ville Ayirini være ganske interesseløs. Men hvis man vil søge at forstå, hvor dybt en borgerkrig griber ind i et samfunds liv, også i egne, hvor der „ikke sker noget“, er Ayirini et lærerigt eksempel. Som det er gået her, er det

gået i hundreder af cypriotiske byer.

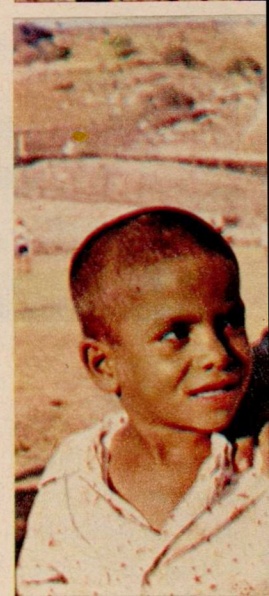
Ayirini ligger på nord-siden af *Cypern*, mindre end 100 kilometer fra Tyrkiets kyst. Det er det mest stillestående hjørne af øen.

I mange generationer, måske lige siden tyrkerne erobrede *Cypern* i 1516, har der boet grækere og tyrkere sammen i denne landsby. Børnene har leget sammen, fædrene har handlet og arbejdet sammen, kvinderne har hver dag snakket sammen ved brønden – ingen var sig nogen nationalitetsgrænse bevidst, og en fremmed er den dag i dag ude af stand til at skelne grækere fra tyrker på udseendet. Hverken klædedragt eller noget andet i deres fremtoning adskiller dem. Næsten alle er fattige landarbejdere og har besvær nok med at bjerge føden.

I Ayirini var grækere og tyrker nære venner og er det antagelig stadig. Men nu er det forræderi, hvis de blot taler med hinanden, og al udvikling er standset, efter at dette skel er opstået – rejst af ledere udefra.

Det er noget andet, end hvad man ventede, da *Cypern* fejrede sin uafhængighed i 1960. Under kampen mod englænderne havde grækere og tyrkere stået sammen. Det var grækerne, der startede frihedsbevægelsen, men alle støttede den, også tyrkerne, og denne enighed gjorde Ayirini til et af den cypriotiske mod-

Fortsættes på side 10

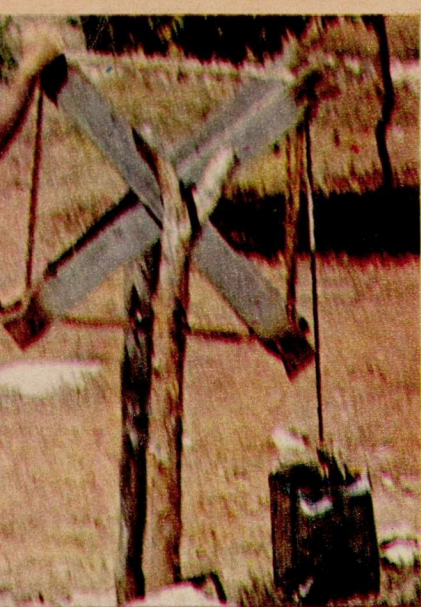

Majestætisk vugger dro-medarerne frem ad vejen. Men de er græker-nes dyr, og derfor kan de bevæges frit (herunder).

Denne artikel er skrevet af en af de soldater, som har været medlem af den danske FN-styrke på *Cypern*, Palle Petersen. Han skildrer forholdene i en lille cypriotisk landsby og giver dermed et indtryk af, hvor dybt *Cypern*-striden griber ind i det daglige liv, også i de byer, hvor der tilsyneladende „ikke sker noget“.

Der er ikke rindende vand i Ayirini, men det drages rent og køligt op fra en dyb brønd (t.v.).

Der er næsten ingen beskæftigelse for mændene i Ayirini. De sidder det meste af dagen og snakker og spiller (t.h.).

To smådreng, der vokser op i Ayirini i venten på en fremtid, uvis fremtid (t.v.).

Tyrkerne slagter om morgenen i Ayirini, og det er en af dagens største begivenheder (t.h.).

Høsten foregår med segl. Tyrkerne havde engang købt en traktor, men den rustet op, da benzin anses som en „krigs vigtig vare“ og ikke kan føres ind til Ayirini (herunder).

standsbevægelses gode støttepunkter. Til sidst vovede englænderne ikke mere at komme til byen.

DA uafhængigheden var nået, festede Ayirinis beboere i fællesskab – og lagde store planer. Turisterne ville strømme til øen med det ideelle klima og de dejlige badestrande, mente man. Der ville blive penge til at forbedre landbruget for. I Ayirini havde man planer om kunstvandingsanlæg, der ville fordoble de dyrkede arealer. Det krævede samarbejde, men nu havde man samarbejdet i generationer – naturligvis kunne det fortsat lade sig gøre.

Nogle mænd i Ayirini sluttede sig sammen og købte en flot, rød traktor. Det var starten til et mekaniseret landbrug, forestillede man sig. Nu var det slut med at så med hånden og høste med segl. Det var et urimeligt slid, og det betalte sig ikke.

Byen havde allerede telefonforbindelse med øens hovedstad *Nicosia*, og det meste af landevejen var ligeledes udmærket. Begge dele havde englænderne sørget for – af militære grunde, ikke for befolkningens skyld. Elektricitet havde man derimod ikke. Men alle enedes om, at det skulle Ayirini nok selv ordne. Man begyndte at fælde træer og rejse master. I løbet af et årstid regnede man med at kunne erstatte petroleumslamperne med el-pærer og måske endog få et tærskværk. Der var også kræfter nok til opførelse af en ny skole. Børnene skulle have en ordentlig undervisning.

Da de voksne i Ayirini første gang skulle til valg, opdagede de, at der var stor forskel på grækere og tyrkere. Men det var kun valgpropaganda og overgangsvanskeligheder, ræsonnerede man. Det år blev den nye traktor anvendt for første gang. At det også var sidste, faldt ingen ind. Efter hvad man var vant til, havde man det godt, selvom agerbrug og gedeavl ikke gav større overskud.

Men en dag hørte man i Ayirini om nogle mord. De tyrkiske ledere beskyldte grækerne for terror, og de græske ledere beskyldte tyrkerne for det samme. Nu lød spørgsmålet ikke som før: *Er du cypriot?* men *Er du græker?* eller *Er du tyrk?* Der tålttes ingen neutralitet. Borgerkrigen begyndte, og fra begge sider arbejdede propagandaen effektivt på at skabe had og frygt mellem folkene.

I Ayirini lykkedes det ikke at vende hadet mod de bysbørn, som hørte til på den anden side af den nye skillelinie. Man holdt sig fra dem, men frygtede dem ikke.

Udefra hørte man imidlertid så meget om myrderier, gidsler og tortur i forbindelse med det græske politi. Det samme hørte man om tyrkerne. Man væbnede sig.

I SELVE Ayirini er tyrkerne i flertal – 180 af byens ca. 300 indbyggere. Men udenfor er grækerne jo de fleste. Ayirini blev omringet af græske soldater. Der blev lagt en tæt ring af stillinger uden om byen, og det

lykkedes kun en lille gruppe unge mænd at slippe ud og komme til Tyrkiet. (Et halvt år senere vendte de tilbage som løjtnanter i den tyrkiske hær, rede til at lede forsvaret af byen).

I Ayirini nåede FN at gribe ind, før det kom til blodsudgydelser, men byen var stadig isoleret fra omverdenen. Grækerne hindrede i begyndelsen al kørsel til og fra stedet. Senere tillod de transport af det nødvendigeste, men hertil regnedes ikke benzin – det er en krigsvigtig vare. Den røde traktor blev stillet hen et sted at ruste, og mange andre illusioner blegnede.

Skolen blev lukket. Der var ingen lærere, og desuden turde ingen have så mange børn samlet på et sted. De kunne blive taget som gidsler, eller skolen kunne blive sprængt i luften med en bombe. De tyrkiske børn taler som noget uundgåeligt om den dag, de bliver dræbt af grækerne.

Om efteråret, da der skulle høstes, rådede meget af kornet op på markerne, fordi man ikke turde bevæge sig for langt bort for at høste det. Kornseglen kom frem igen, fordi der ikke var benzin til traktoren. Både gamle og nye kunstvandingskanaler forfaldt, fordi ingen turde gå ud og holde dem ved lige.

FN overtog skolen og indkvarterede en deling finske soldater. De afløstes senere af danske. Den lille styrkes tilstedeværelse bidrager naturligvis til at lette frygten. Man føler sig nogenlunde sikret mod en hunger-blokade, og gennem FN kan man skaffe lægehjælp eller få fødende kvinder og patienter fløjet til et hospital pr. helikopter. Men en egentlig afspænding kan FN-styrken næppe formidle. Den kan blot hindre, at parterne tørner sammen og iøvrigt afpatruljere egnen i jeep og på æselryg for at holde den væbnede aktivitet under opsig.

LIVET i byen er derfor stadig stivnet. Der sker ingen udvikling. Mændene sidder ørkesløse, spiller og snakker. Efter mørkets frembrud holder tyrkerne sig indendørs. De frygter kidnapning af omstrejfende, græske afdelinger. Og under overfladen lurer uroen.

En dag fandt en tyrker nogle potteskår ved stranden. Han gravede og fandt yderligere et par velbevarede romerske krukker. I den følgende tid gravede tyrkerne en hel del værdifulde ting frem og solgte dem. Grækerne ejede jo museet i *Nicosia*, så de skulle ikke have dem.

Nogle dage senere kørte en græsk politibil med fire velbevæbnede betjente langs stranden mod Ayirini, og arresterede tre tyrker, der gravede. Alle arkæologiske fund tilhørte staten, og det græske politi repræsenterer *alene* øvrigheden!

Tyrkerne var panikslagne. En gammel kvinde stod i flere timer grædende foran en FN-officer omgivet af 6-7 skrigende småpiger. De rystede af angst. Hendes mand var en af de arresterede, og det var ensbetydende med tortur, grusomhed, ja, måske skydning. Al den anti-græske propaganda, som hun var blevet fodret med, viste sig at være uhyggeligt effektiv.

Tyrkerne mobiliserede. En mængde jagtgeværer og rifler, tusinder af patroner, et par hundrede håndgranater foruden nogle gamle maskingeværer blev fundet frem af sengehalmen. På få timer var Ayirini på krigsfod! Tyrkerne indtog stillinger på gadehjørner og hustage – grækerne i byen forholdt sig passive.

En græsk telefonmand, en fremmed, kom stum af skræk ind på FN-stationen for at søge beskyttelse – han var helt fra sans og samling og gjorde i bukserne af angst. Hans forfølgere var få meter bag ham – de ville bruge ham til gidsel. I sådan en situation erkender man, hvor dybe modsætningerne er.

BYEN var som forladt. Høns, ge-der og æsler, der plejede at gå rundt i gaderne, var borte. Ved brønden, hvor kvinderne plejede at samles, var der ligeledes øde. I husvinduerne lå tyrkiske mænd i dækning med rifler og maskingeværer. På flere af gadehjørnerne stod store drenge med jagtgeværer dirrende af nerver. Nogle af dem var drenge, som FN-soldaterne havde spillet fodbold med dagen før. Geværerne var ladte og afsikrede. Det eneste, en FN-patrulje opnåede, var, at geværerne blev sikrede eller patronerne blev taget ud – alle nægtede at forlade deres stillinger.

De græske soldater mobiliseredes. Store vogngladninger blev samlet fra byerne i omegnen. En ring blev lagt omkring byen og langsomt strammedes den.

Efter en nats forhandlinger lykkedes det FN-officerer at få gennemført en kompromisordning, og byen faldt igen til ro. Denne stivnede ro, som er så karakteristisk for byerne på Cypen.

Traktoren er stadig ubrugelig. Elektricitetsmasterne står tomme hen eller er væltet. Undervisningen er stadig ikke genoptaget – eller i alt fald kun i meget begrænset omfang. Der er ingen ny udvikling at snakke om. De officielle tyrkiske og græske synspunkter står fast, og ingen vover at røkke ved dem. Nogle tyrker håber stadig, at Tyrkiet en dag vil intervenere – nogle grækere håber stadig, at det en dag vil lykkes at jage tyrkerne bort fra øen!

I Ayirini håber man bare på fred, så man igen kan komme i gang!

MEN det værste er, at man nu synes at have accepteret denne tilstand. Mange ønsker måske endda, den skal vedvare i fremtiden, fordi de mener, at en ændring kun kan blive en ny blodig eksplosion. Der er samlet alt for mange våben på begge sider, og alt for mange ønsker at bruge dem den dag, FN-soldaterne trækkes bort fra øen. Alt for megen angst og utryghed har hobet sig op og skabt et had, som en dag må have udløsning – og der pustes stadig til hadet! Verden er ved at glemme Cypen. FN har stabiliseret tilstandene, men ikke løst problemerne. Spændingen eksisterer stadig. – I Ayirini venter man.

PALLE PETERSEN

En rigtig dansk morgen

Den gode danske borger vågner i sin seng, hvis form har sin rod i det nære østen, men er udviklet i nordiske lande, ikke mindst i Danmark. Han slår tæppet til side. Det er af uld, et stof der ligesom dets væveteknik stammer fra det nære østen. Så stikker han fødderne i et par mokkasiner, det er en skoform, som indianerne i de nordøstlige amerikanske skovegne først af alle fandt på. Han går ud i badeværelset, hvis indretninger allesammen er af ny dato og af europæisk eller amerikansk oprindelse. Her lægger han sin pyjamas, en klædning af indisk oprindelse, og vasker sig med sæbe, som gallerne (i det nuv. Frankrig) først fandt på. Derefter barberer han sig og følger på denne måde en skik, som er fremstået hos sumererne (nære østen) eller ægypterne.

Tilbage i soveværelset tager han fra sin stol (af sydeuropæisk oprindelse) sit tøj, hvis begyndelse var asiatiske nomadefolks skinddragter. På fødderne tager han sko, metoden til læderets garvning er fremstået i Ægypten, og skoens snit fremkom først i romertiden i middelhavsegnene. Om sin hals binder han en strimmel broget stof, der er de sølle rester af et farverigt skuldersjal, kroatiske mænd bar indtil 1600-tallet. Før han forlader soveværelset, ser han ud i omgivelserne gennem vinduets ruder, udført af glas, der er opfundet af ægypterne.

Ved morgenbordet møder ham en ny række lånte elementer. Tallerkenen er en form for lervarer, kineserne udviklede til fuldkommenhed. Kniven er af stål, et metal, der først blev fremstillet i det sydlige Indien, gaslen har sin rod i renæssancens Italien, og skeen er endnu ældre i sin form, da den har rod i antikkens Italien.

Som morgendrik tager han først saften af en gul-rød citrusfrugt, hvis hjemsted er de østlige middelhavsegne, derefter en drik med et afkog af en bønne af ætiopisk oprindelse kaldet kaffe. Hertil bruger han sukker (der først fremkom i Indien) og fløde. Denne var først kendt i det nære østen, hvor malkning af køer og behandling af mælk har sin oprindelse. Som morgenret tager han ristede æg, lagt af en fugl, som stammer fra Sydøstasien, og hertil ristede skiver af kød fra et pattedyr, der har sin rod samme sted.

Når han efter måltidet læner sig tilbage i sin stol for at ryge (efter amerikanske indianeres skik) bruger han hertil blade af en brasiliansk plante, enten i en pipe af østamerikansk indiansk oprindelse eller omviklet med papir efter oprindelig mexikansk skik. Glæder og ulykker hele verden over studerer han i en nyhedsavis (ideen hertil fremkom i antikkens Rom) massefremstillet efter metoder udviklet i Tyskland. Før han forlader hjemmet, sikrer han sig, at der i lommen er buspenge i form af mønter, hvis oprindelige fremkomst skyldes lyderne i det nære østen. Godt tilfreds går han så til sit arbejde og takker i sit sind en universel, men oprindelig hebræisk Gud, på sit indoeuropæiske sprog, for at en god dansk hverdag er begyndt.

Sweet Dublin

den irske tobakstype...

Irlands barske, storslåede vestkyst, hvor æsler, der ikke har tid til at være stædige, er populære trækdyr — Dublins travle gader med de mange todækker-busser — ja, Irland er modsætningernes land. Gamle traditioner og moderne fremsyn går hånd i hånd.

mild, sød – med herlig smag og duft ..

I dag fremstilles kvalitetsprodukter efter moderne principper, men stadig efter traditioner, som far og bedstefar lagde grunden til. Køb en jakke af irsk tweed, smag den irske whiskey og stop piben med den gode irske tobak - der skal håndværkstraditioner til at lave det så godt, som irlænderne gør.

det er den med irsk whiskey ..!

Her i Danmark er der fremstillet en tobak efter en fin, gammel irsk recept. Det er Sweet Dublin Mixture. En kendt irsk tobaksmester har stået for den, og en af hans hemmeligheder er tilsætningen af det rigtige mål irsk whiskey! Nyd Sweet Dublin i dag — mildhed, sødme og fyldig aroma går op i en højere enhed. Pung kr. 4.30 — Dåse kr. 8.60

SKANDINAVISK TOBAKSKOMPAGNI

FORBRUGERNE KAN LIDE DE STORE BUTIKKER

HELE landet over er for tiden cirka hundrede projekter om nye brugsforenings-supermarkeder under udførelse.

Dette fremstød bygger i højeste grad på *FDBs landsanalyse*. Bag denne titel dækker sig en omfattende statistisk undersøgelse af erhvervsforhold, købekraft, livsforhold m. m. m. udenfor de større byers naturlige områder. Undersøgelsen blev foretaget af FDBs konsulenttjeneste og viser sig allerede nu som det, den var tænkt at være: et praktisk arbejdsredskab, ud fra hvilket man kan danne sig et skøn over fremtidsbilledet.

Landsanalysen har klassificeret en række af de større byer i ialt 219 centre. I 66 af disse er der af brugsforeningerne allerede nu startet nye storbutikker, hvortil kommer 21 lignende på andre pladser end de af landsanalysen udpegede centre. I ca. hundrede centre er arbejdet med storbutikker i gang og på et af stadierne fra projektering over byggeri til færdiggørelse. Men der resterer godt 66 centre, hvor der endnu ikke er taget noget skridt til oprettelse af den i landsanalysen forudsatte storbutik.

Hver gang en sådan butik er åbnet, har det betydet fordele for forbrugerne: bedre forsyningsmuligheder, større og mere omfattende vareudvalg til dækning af dagligdagens forbrug. Samtidig har det betydet væsentlig fremgang for den lokale brugsforenings-omsætning.

Det karakteriserer alle store butikker, at deres vareudvalg også omfatter kød og viktualier

foruden frugt og grønt i stort og rigeligt udvalg.

Karen Kok er kvalitetsnavnet på kødvarerne. Fersk kød udskæres i butikkerne af specialuddannede slagtere og ekspeditricer, der sørger for, at kødet får sin rette behandling, ordentlig udskæring og afpudsning efter de fastsatte regler. Hvert stykke er indpakket i en film, der beskytter mod støv og lignende samtidig med at bevare kødets friskhed, og stykket er forsynet med oplysning om nettovægt og udsalgspris samt tips om stykkets anvendelsesmuligheder. På denne måde får husmoderen god forbrugervejledning, og vil hun vide mere, er fagfolkene altid til rådighed og kan opfylde kundens specielle ønsker.

For at imødekomme forbrugernes stigende ønsker om grydeklare stege findes der i supermarkedernes kødmontrer udover de traditionelle udskæringer også *Karen Koks benløse stege*. Her er ben, brusk og overflodigt fedt fjernet, stegene er snøret og krydret med specielle krydderier. Det har vist sig, at husmødrene sætter pris på at kunne få det reelle kød, og de har tilmed mulighed for at finde frem til den kryddring, der falder bedst i familiens smag.

Idag findes der cirka tredive forskellige grydeklare stege uden ben. Stegene er såvel af oksekød som kalvekød og svinekød. For hver enkelt steg medfølger oplysninger om kødets art, stegetid og tilberedningstips.

Karen Koks pålægsvarer og røgvarer fremstilles hovedsage-

ligt på FDBs egne fabrikker under streng kontrol, lige fra dyret kommer til fabrikken til det færdige produkt ligger ude i butikkerne for husmødrenes øjne. De mest moderne pakkemøder er taget i brug i bestræbelserne for at forsyne forbrugerne med friske varer af høj kvalitet. *Karen Kok* var først på markedet med vacuumpakket pålæg, og det har vist sig, at forbrugerne sætter pris på denne form for afskåret pålæg. Varerne er naturligvis datomærket.

Mandag til onsdag omfatter udvalget i brugs-supermarkedets kødafdeling som regel „hverdagsmad“, mens det fra torsdag til lørdag gælder søndagsmaden. På denne måde møder husmødrene stadigvæk gode tilbud og endnu vigtigere: der kommer stadigvæk gode ideer frem til variation af hverdags-såvel som af søndagsmaden.

FDB leverer nu til 215 butikker, og antallet af disse udvides stadig. I den nærmeste tid åbnes følgende store supermarkeder (tallet i parentes angiver i kvadratmeter det salgsareal, der hvert sted bydes forbrugerne:

Augustenborg (400) * *Bjerringbro* (540) * *Brejning* (540) * *Otterup* (425) *Rudkøbing* (500) * *Toftlund* (400) * *Varde* (1000) * *Aars* (500).

Flere supermarkeder kommer til i årets løb, herimellem kan nævnes følgende (uden at listen dog er komplet): *Hornslet* * *Lemvig* * *Brande* * *Vig* * *Struer* * *Broager* * *Brørup* * *Jyderup* * *Marstal* * *Nordborg* * *Faaborg* * *Rødby* * *Sdr. Kongerslev* * *Nakskov* * *Bolbro*.

ET SONNE-FRIMÆRKE

FOR første gang vil en brugsforeningsmand figurere på et dansk frimærke. Det vil ske med udgivelsen af et særfrimærke med provst *H. Chr. Sonnes* portræt den 16. august i år – på 150 årsdagen for hans fødsel.

Provst *Sonne* var som bekendt stifter af Danmarks første brugsforening (i Thisted) og virkede hele sit liv for brugsforeningsideen. Det er for dette banebrydende arbejde, som har været med til at præge vort land i af-

gørende grad, at man har fundet det naturligt at markere *Sonnes* fødselsdag, som jo falder så tæt på selve brugsforeningsbevægelsens hundredårsjubilæum.

Frimærket vil blive indlemmet i rækken af de kendte portrætmærker, hvoraf det sidst udgivne var med højskolemanden *Kristen Kold*. *Sonne*-frimærket vil foruden portrættet omfatte *Sonnes* navn og årstal. Der er endnu ikke truffet bestemmelse om frimærkets farve og værdi.

Først skal frimærket produceres, og tegnearbejdet ventes overdraget til kunstneren *Viggo Bang*, som har tegnet en lang række frimærker, og nu skal træffe beslutning, om han vil vælge at gengive den kendte portrætbuste af *Sonne* eller benytte foreliggende fotomateriale, som grundlag for frimærket.

Selv om det sker ad omveje, må man glæde sig over, at den danske andelsbevægelses 100 års jubilæum herved markeres også fra offentlig side.

STUDIEFOND ★ Nogle år før standsningen oprettede det kooperative bryggeri *Stjernen* et studiefond, hvis årlige afkastning skal komme unge til gode til videregående faglig uddannelse og fuldførelse af akademiske studier. Fonden fortsætter sin virksomhed, selv om bryggeriet ikke længere er til, og den årlige uddeling foregår til maj med studielån, normalt på 1000 kroner hver. Lånene begæres på ansøgningsblanketter, der kan rekvireres fra fondens kontor: Det kooperative Fællesforbund, Frederiksborggade 50, København K., og skal være indsendt inden udgangen af februar måned.

JUBILÆER ★ 75 år: *Lilering* brugsforening, 14. februar. 50 år: *Djeld* brugsforening, 22. februar – *Gullev* brugsforening, 23. februar – *Mogenstrup* brugsforening, 24. februar – *Brandstrup* brugsforening, 27. februar.

RANDERS ★ Som landets næstældste bybrugsforening fejrer *Randers* brugsforening i marts 100 års jubilæum. Foreningen har i sine egne butikker nu en omsætning på omkring 17½ million kroner årligt.

CHEFREDAKTØR ★ Redaktør *Erik Strømgård*, der i 14 år, fra 1949 til 1963 var redaktionssekretær ved *Andelsbladet*, og derefter pressesekretær for husmandsforeningerne, er fornyligt tiltrådt som chefredaktør for husmandsforeningernes organ, *Husmandshjemmet*.

STØJENS tyranni

Den moderne hverdag er et larmende inferno. Sætter man sig i en storby hen og lytter – ja, så slår lydene sammen om én: fra biler, motorcykler, knallerter, sporvogne, døre, der smækker i opgangen, naboens wc-skyl, radio og fjernsyn, trin, skrabben med stole, Mogens, der prøver den elektriske guitar ved siden af og lille Gurli, der har fået rullaskøjter og tager det første løb på gulvet oven over éns værkende hoved. Midt i det hele skræker et jettfly gennem lydhorisonten og larmen fra vore tekniske redskaber, maskinerne i fabrikkerne og på kontorernes blander sig i lydpanelet.

Heldigvis sætter vi os sjældent sådan hen og agerer frivillige ofre for støjen. For det meste virker ubevidstheden som et værn – men ikke desto mindre kan vi ikke selv afgøre, om støjen alligevel ikke har sin skadelige virkning. Der er det farlige og lumske ved støj, at den virker på langt sigt. Man kan ikke straks aflæse dens skadelige virkninger som nedsat hørevæne. Der kan gå år, før virkningerne kommer. Irritationsstøj er mere momentan og nærværende – den beslaglægger individets bevidsthed og hensætter én i en tilstand af irritabilitet, som ikke alene har psykisk, men også fysisk skadelige virkninger. Den monotone støj kan man muligvis bedre vænne sig til end den korte uberegnelige. Og dog – der er intet helt sikkert og afgjort i støjens rige – de menneskelige reaktioner er så forskellige, støjproblemerne så komplekse, at der må et vidtgående teknisk og lægeligt forskningsarbejde til for at få alle sider af problemerne med ind i lydbilledet, hvor det komplicerede og følsomme menneskeøre er centrum.

Lyddøden

Det har taget sin tid, inden man blev rigtig klar over, hvor stort støjproblemet er i det moderne samfund. En af dem, der har været med i de år, hvor der er kommet rigtig gang i det videnskabelige arbejde, er professor, dr. techn. Fritz Ingerslev, der leder Det akustiske laboratorium under Danmarks tekniske højskole. Her bliver støjen underkastet videnskabelige undersøgelser i dertil indrettede forsøgsrum. I et rum larmen en trampe-maskine på gulvet. Man måler her støjen af trin gennem etageadskillelsen. Alle mulige slags lyde – musik, tale, sang, banken, hamren, skrabben, skyl o. s. v. – optaget på bånd, sendes gennem mure af forskellig tykkelse, og i et andet lokale foretager man forsøg med

lydisolerende materialer. Det mest forbløffende rum til støj-forskning er uden tvivl det såkaldte „lyddøde rum“. Det er overalt i gulv og loft og vægge forsynet med kiler, som vender spidsen ind mod rummet. Der findes ca. 10.000 af dem, og man går ind i rummet på et net af ståltråde, efter at man som på Rosenborg slot pænt er forsynet med tøfler. Her oplever det moderne støjplagede menneske noget i retning af en salighedstilstand. Ingen lyd når det. Det er som at befinde sig i den totalt lydlige isolation, som at blive totalt døv.

Og så kompliceret er jo støjproblemet: en verden uden støj ville også være umenneskeligt!

„Jeg er ikke støjfjendsk, siger professor Ingerslev. Min opgave er at komme den unødige irriterende støj til livs, og det kan faktisk ske ved ganske simple forholdsregler...“

Lydstyrken

Man kunne allerede nå meget vidt i bekæmpelsen af støjen, hvis blot hver enkelt var mere hensynsfuld og opmærksom på den støj, som man selv frembringer. Det er ingen psykologisk nyopdagelse, at man ikke er nær så opmærksom på den støj, man selv frembringer, som den andre afstedkommer. Naboens plæneklipper irriterer mere end éns egen. Børn og unge tænker simpelt hen ikke over larmen fra cyklens pap-motor eller pig-trådmusikken eller fra den medbragte transistorradio. „The Defenders“ larmer op til 120 decibel. Babyen, der hører ekkoet i trappeopgangen, skriger ubevidst højere.

Decibel – hvad er så det for noget? Det er et mål for lydstyrke. Først hed det et bel efter Graham Bell, der opfandt telefonen. Nu måler man lydstyrken i decibel forkortet til db. Det er en temmelig indviklet måleenhed. Nulpunktet for decibelskalaen er den svageste lyd, et menneske mellem 15 og 25 år kan opfatte. Populært udtrykt bliver en stigning på 3 decibel ensbetydende med en fordobling af den fysiske lydstyrke.

Lydprofessorens kæreste redskab er den stumme transistor, der måler decibel. Han kan have den med sig overalt, i trafikken, i den lejlighed eller fabrik, han vil undersøge for støj. Apparatet fremstilles i øvrigt af et dansk firma, der har fået millionomsætning på tekniske apparater til akustiske målinger.

Det var i midten af trediverne, at man begyndte at interessere sig for støj her hjemme, da den danske radio indrettede sig i den såkaldte Størrekasse i Tordenskjoldsgade i København. Man interesserede sig for lyden som akustisk fænomen, men da også som støj, det være sig mellem studierne og den fra gaden kommende. Langsomt blev støjen i boligen inddraget. Professorerne H. M. Hansen (den senere rektor for Københavns universitet) og P. O. Pedersen interesserede sig for støjproblemet, og det endte med, at man i 1941 kunne oprette Lydteknisk laboratorium på Østervoldgade, hvor man søgte at løse støjproblemer i boligen, på sygehuse, kontorer og hoteller. Det var under uhyre beskedne forhold, man arbejdede. Regeringen og befolkningen havde endnu slet ikke fattet støjproblemet, men videnskabsmændene arbejdede videre i det stille, og da krigen var forbi, vidste de faktisk en hel del om problemet. Offentligheden var imidlertid stadig uinteresset.

Da man nogle år efter krigen kom ind på element-byggeriet, meldte støjproblemet i de moderne lejligheder sig for alvor. En meget stor ordre til Holland af bygge-elementer medførte, at industrien blev opmærksom på problemet. Fra hollandsk side krævede man simpelt hen, at elementerne havde støjisolerende egenskaber.

Langsomt arbejdede støjen sig ind på os. Vi fik flere biler, flere maskiner, mere element-byggeri, mere beton i byggeriet. Flere og flere mennesker led under støjen. Det varede jo lidt, inden industrien forstod problemets alvor, siger professor Ingerslev, men kravet kom stærkt fra offentligheden, og så begyndte politikerne også at tage fat. Man indså, at der skulle regler til.

De første kom i 50'erne, hvor boligministeriet stillede krav til lydisolationen i bygninger, der opførtes med statstilskud. Hvad vil det så sige? Professor Ingerslev definerer det sådan, at man skal kunne leve i fred for sine naboer. Det er et fortolkningsspørgsmål. Begrebet lydisolering var stadig noget svævende. Man havde endnu ikke eksakte lydmålinger inde i billedet, men ved lydisolering forstod man, hvad man kan opnå af lydtæthed gennem en én-stensmur.

Lydisoleringen

Men kan man nå hen til en fuldstændig lydisolering i et etagebyggeri? Lydekspertens svar er, at isoleringen aldrig kan blive så effektiv, at man kan lukke op for radio og fjernsynsapparat på højeste gear og så fore-

Støjen i det moderne industrisamfund er blevet infernalsk, og der er det lumske ved støj, at dens skadelige virkninger ikke kan aflæses omgående. Videnskabsmænd, industrifolk, byplanlæggere og vejfolk må arbejde sammen, og vi andre må vise mere hensynsfuldhed overfor hinanden for at komme den unødige støj tillivs.

● **BLINDRAMME**

Reuther: Model ved flygel 63x41 cm 25 kr. Indrammet + 26 kr.

Modigliani: Alice 66x33 cm 22 kr. Indrammet + 24 kr.

BUTIKKER

Picasso: Blå model 30x26 cm Gratis Indrammet 16 kr.

MINERVA
reproduktioner

dette billede er en **FORÆRING** til Dem...

gratis

Sæt kryds på kuponen ved de reproduktioner De ønsker at få gratis PÅ PRØVE i Deres eget hjem. INDSEND KUPONEN INDEN 14 DAGE OG DE MODTAGER SAMTIDIG HELT GRATIS - PICASSO: BLÅ MODEL, STR. 30 x 26 CM -

I vore butikker får De ligeledes HELT GRATIS »Blå model« 30 x 26 cm mod aflevering af nedenstående kupon inden 14 dage.

RAMMER

I MINERVA RAMME eller på MINERVA BLINDRAMME. Alle de viste reproduktioner kan leveres på begge måder, og prisen er den samme

KØBENHAVN: PÅ STRØGET, NYGADE 7 (01) 112821 - VESTERG. 20 (01) 112811 ÅRHUS: KLOSTERG. 5 (06) 124944 AALBORG: VESTERBRO 98 (08) 122590

MINERVA RAMME

Marini: Rytter med taskespillere 59x47 cm 24 kr. Indrammet + 26 kr.

Reuther: Hanen 63x43 cm 25 kr. Indrammet + 26 kr.

Carl Kylberg: Den flyvende hollænder 51x61 cm 30 kr. Indrammet + 28 kr.

Diaz: Klovner med marguerite 60x30 cm 20 kr. Indrammet + 24 kr.

Wauters: To piger 46x37 cm 20 kr. Indrammet + 24 kr.

van Gogh: Bondekone 10 kr. 47x35 cm 20 kr. Indrammet + 24 kr.

Degas: En danserinde 47x35 cm 20 kr. Indrammet + 24 kr.

Picasso: Toros serie 30x42 cm Serie på 4 stk. ialt 22 kr. I sorte lakerede rammer + 4 stk. à 22 kr.

Picasso: Sylvette VI 49x39 cm 18 kr. Indrammet + 24 kr.

Telefonordre: København (0133) Gentofte 9520 • Århus (06) 124944 • Aalborg (08) 122590

GRATIS på prøve

BETAL FØRST PÅ GIRO
NÅR DE HAR BESTEMT
HVAD DE VIL BEHOLDE.

BREV

PORTOFRIT OG UDEN FORPLIGTELSE

På blind ram	Med ram	Uden ramme		På blind ram	Med ram	Uden ramme	
☐	☐	☐	Model ved flygel	☐	☐	☐	Klovner med marguerite
☐	☐	☐	Alice	☐	☐	☐	To piger
☐	☐	☒	Blå model	☐	☐	☐	Bondekone samler aks
☐	☐	☐	Ramme hertil 16 kr.	☐	☐	☐	En danserinde
☐	☐	☐	Rytter med taskespillere	☐	☐	☐	Toros
☐	☐	☐	Hanen	☐	☐	☐	Sylvette VI
☐	☐	☐	Den flyvende hollænder	☐	☐	☐	Heste

MINERVA
reproduktioner

Tværboommen 6
København
Gentofte

Postbesørges
ufrankeret.
Modtageren
betaler
portoen

4

NAVN _____

ADRESSE _____

RESERVERET POSTVÆSENEN

SAM. 1/2

KLIP HER TIL BLADETS KANT

● **BLINDRAMME**

Le Ba Dang: Heste 59x73 cm 32 kr. Indrammet + 32 kr.

Lydprofessor, dr. techn. Fritz Ingerslev
med sin stumme „transistor“, der måler decibel – måleenhed for lydstyrken.

stille sig, at naboen kan ligge fra $\frac{1}{2}$ til 1 meter på den anden side af væggen og sove fredeligt. Det vil være en umulighed. Mennesker må stadig lære at tage hensyn til hinanden.

Efter krigen var det meget almindeligt, at man anvendte støbt etageadskillelse, og det siger sig selv, at trinlydene blev meget kraftige. Man prøvede med såkaldte asfaltgulve, men de har aldrig vundet større udbredelse indenfor boligbyggeriet. Trægulve på strøer på bløde brikker er blevet næsten enerådende.

Støjklagerne

Kampen mod støjen i boligen går videre. Professor Ingerslev vil gerne have en skærpelse af reglerne hvert 5. år. I 1961 kom der klare og veldefinerede krav i bygningsreglementet for købstæder og landet med hensyn til lydisolationen i beboelsesejendomme. Det fremgår af støjklagerne fra lejere i boligkareer, at vandinstallationerne er til meget stor gene. Syngende vandrør – den evigt dryppende vandhane må folk virkelig selv tage sig af – men wc-udskylningerne og anden støj fra vand- og varmeinstallationer er et område, man først fik indført krav om ved den ny udgave af bygningsreglementet, som kom for fire måneder siden. Ligeså trappeop-

gangen, der er en vældig støjkilde, fordi den næsten altid er af beton. Efter at brandmyndighederne godkendte én trappe som tilstrækkelig i boligkarreer, skulle den til gengæld være garanteret fri for brandbare stoffer og materialer og derfor blev den af beton. I denne forbindelse har professor Ingerslev kik på brevsprækken og selve entredørene. Det er utroligt, hvad der kommer af støj ind gennem sprækken i døren. En anden slags brevsprækker og en bedre isolation af entredøre ville allerede hjælpe noget. Vinduerne må også med ind i støjbilledet. Også de kunne lydisoleres meget bedre.

Fabrikanten må med ind i arbejdet, men kravet må rejses fra forbrugeren. Der er endnu alt for lidt koordination mellem de forskellige myndigheder – vejfolk og boligfolk har ikke nok kontakt med hinanden. Kan man f. eks. være sikker på, når den jyske motorvej bliver en realitet, at der ikke bygges boliger lige op ad den, sådan som man i andre tilfælde har set det. „Det er vort mål at få en bestemmelse indført, at der ikke må bygges indenfor en afstand af 150 meter fra motorvej. Det ville dog være en rimelig bestemmelse, synes jeg,“ udtaler professor Ingerslev.

I dag findes helt nye boliger klods op ad stærkt trafikerede veje, hvor folk faktisk ikke

kan åbne vinduerne, og ventilationsproblemet kan næppe klares ad kunstig vej i beboelsesejendomme. Mennesker kan ikke leve uden rigtig frisk luft.

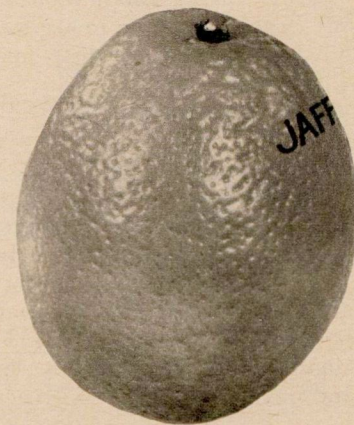

Støjsvineriet

Det psykologiske element spiller en stor rolle i forbindelse med støj. Hvordan kan det være, at fabrikanten ikke synes, hans fabrik støjer, selv om alle i nabolaget er plaget af den? Hvordan kan det være, at man under en udspørgning i et boligkvarter pludselig finder en ejendom, hvor man ikke har noget at klage over, og det så senere oplyses, at fabrikanten ejer den pågældende ejendom, og at de folk, der bebor den, er ansat på fabrikken. Hvordan kan det være, at folk, der bor lige klods op ad en jernbanelinie og under et interview om, hvad man kunne være utilfreds med, bliver afbrudt af støj, absolut ikke generes af den. Det er helt andre ting, der fremføres. Eller hvordan kan det være, at manden, der passer tågesirenen på Kronborg, kan sove i dens umiddelbare nærhed, mens den udsender et brøl på 120 decibel, der svarer til et jetjager-lyd. Først, når sirenen standser, vågner han op.

Støjproblemet er så mangesidigt. Derfor kræver det forskning. I 1941 bevilgedes 60.000 kr. til dette formål – i 1966 8 millioner kr. Men forskning er ikke nok – industrien må med ind i kampen. For menneskets skyld – men først og sidst nytter det hele ikke noget, hvis vi ikke lærer at vise hensynsfuldhed overfor hinanden. Støjsvineri er lige så generende som al anden form for svineri.

-gå lige til smagen

Jaffa
appelsin

EN NY TID FOR SOVJETETS FORBRUGERE

FORBRUGEREN er på vej til at blive en magtfaktor også i Sovjetunionen. Det er en tendens, man har kunnet spore i adskillige år, og som har været med til at præge vigtige beslutninger både i regeringen og ledende partiinstanser. Det står naturligvis i forbindelse med, at man også øst for det smuldrende jerntæppe oplever en voksende „velstand“, og de praktiske konsekvenser heraf synes i flere henseender at blive de samme i Øst som i Vest.

Samme velstandssymboler som i kapitalistiske lande

Meget karakteristisk er den – procentvis – vældige forøgelse, der er planlagt for produktionen af større, varige forbrugsgoder, f. eks. biler, tv-apparater, køleskabe, vaskemaskiner o. l., altså netop de samme ting, som det vestlige velstandssamfunds forbrugere lægger så stor vægt på. De øver åbenbart også en uimodståelig tiltrækningskraft på den socialistiske samfundsborger.

Den sovjetiske økonom, professor *Victor Petrov*, har i Unilevers internationale kvartals-tidsskrift *Progress* givet en række tal, som betyder udviklingstempoet på disse områder under femårsplanen 1966–70.

Produktionen af personbiler skal – for at nævne det mest iøjnefaldende eksempel – øges fra 200,000 pr. år til 800,000. En fire-dobling på fem år er jo et kolossalt spring, selv om tallet 800,000 ikke er imponerende, når det sammenlignes med *danske* forhold. Udregnet pr. tusinde indbyggere er det omkring en sjettedel af Danmarks årlige tilgang af nye personbiler – vel at mærke i dag. I 1970 vil også danskerne utvivlsomt købe langt flere biler end nu.

Halvdelen af Sovjetunionen fjernsynsdækket

Køleskabsproduktionen skal godt og vel tredobles. I 1965 fremstilledes 1,7 millioner køleskabe, hvilket er så få, at der stadig er ret lange ventelister af købere. I 1970 er planlagt en produktion på 5,3–5,6 millioner, og på dette tidspunkt vil der være køleskabe nok til næsten alle familier, erklærer *Petrov*.

Også tv-apparater er der mangel på i øjeblikket, og årsproduktionen vil derfor blive øget fra

3,7 millioner til 5,3–5,6 millioner. Her må tages i betragtning, at det geografiske område, som dækkes af fjernsynsstationer, er blevet stærkt udvidet i de sidste år, og det skaber naturligvis en enormt stor efterspørgsel efter tv-apparater.

Foreløbig dækker de sovjetiske stationer kun egne, som er beboet af ca. 115 millioner mennesker – nogenlunde halvdelen af unionens befolkning. I dette område er for tiden ca. 16 millioner apparater i brug, altså ét for hver syv indbyggere, mens vi i Danmark, sagt med et rundt tal, har ét tv-apparat for hver fem indbyggere. Da den danske gennemsnitsfamilie nok er noget mindre end den sovjetiske, er dækningsprocenten ikke meget forskellig, når den beregnes pr. husstand.

Mere sukker og fintbrød

Også indenfor levnedsmiddelsektoren er der ved at ske en forbrugsudvikling, som bærer tydelige velstands-spør på godt og ondt. F. eks. er brødforbruget nu ved at forskybe sig mod finere brødsorter og mere lækre bagerivarer, ligesom der noteres en stigning i sukkerforbruget. Det råsukkerforbrug, professor *Petrov* opgiver, er dog pro persona ikke meget over halvdelen af det danske.

Et velstandstegn, vi også kender herhjemme fra, er en øget efterspørgsel efter varer, der kræver et minimum af tilberedning fra husmoderens side – „franske kartofler“, pulversuppe, pulverkaffe etc. Som udslag af denne tendens nævner den sovjetiske ekspert, at salget af pulversuppe på et par år er steget fra fem millioner til 60 millioner poser, og at produktionen af pulverkaffe, som i 1965 var syv millioner dåser, vil nå op på 35 millioner dåser om et år.

Også her gælder, at det i højere grad er den

Også i Sovjetunionen en voksende velstand en forbrugsudvikling, henseender minder kender fra den vest Forbrugeren er ved magtfaktor, og det har ført, at man er gået i indføre et nyt system, forbrugsvarer-producere tage hensyn til forbruger i langt større end tidligere

Tidligere måtte russiske konfektionsvarer af stof, de rent administrative bestiller fabrikkerne efter studie af om farver og snit stof hos de væ opfyldte ønskerne. Som resultat af damebluse-afdelingen i stormag bluser hjem, i moderne snit og i (Herover). – I supermarkedet læg stre (ov. t.h.), og ved hjælp af sp halve mønstre til en smuk dekorat kartonpakninger er på vej ind i n og såvel pakningerne som netkun der flere steder har vundet indpas forsyning. – Der noteres stigning forbrug. Udvalget er stort (ydere kede varer.

verman
re år og
mange
den, vi
verden.
live en
a. med-
med at
tvinger
ve til at
nes øn-
ækning

kker sy beklæd-
fik tildelt. Nu
ugernes ønsker
der bedst kan
ne politik har
fået en serie
, glade farver.
gten op i møn-
ning bliver det
hed. — Mælk i
hverdag (t.h.)
r af den type,
danske mælke-
ussiske sukker-
af de indpak-

uhyre procentvis fremgang, man skal hæfte sig ved, end forbrugets faktiske størrelse. Selv efter den nævnte stigning er der én pose pulverkaffe til hver familie *pr. år*. Det er danske forbrugere ikke særlig inspireret af.

Supermarkeder er en forholdsvis ny butik-form i Sovjetunionen. De første åbnedes for fire år siden, og derved som her medfører disse forretninger et øget behov for fabriksafvejede og -pakkede varer. Deres andel af det totale udbud vil i løbet af de næste fem år stige fra en fjerdedel til halvdelen. Bl. a. forudses en stærk stigning i forbruget af pakkesmør, mælk i kartonemballage og spiseis. Ministeriet har forlangt, at levnedsmiddelpakningerne gøres mere tiltrækkende og farverige.

Mere konkurrence og friere tøjler

Men en ting er jo at producere flere varer, noget andet at producere varer, der falder i forbrugernes smag. Man har allerede oplevet, at store forbrugsvarer-partier ikke har kunnet sælges, og den slags problemer vokser naturligvis med en stigende vareproduktion.

For at overvinde disse vanskeligheder er man i fuld gang med en omorganisering af produktion og salg – utvivlsomt den principielt vigtigste af alle de reformer, som berører det sovjetiske forbrugsvarer-marked. Grundideen i denne omlægning er

1. at samle virksomheder indenfor industrien i større enheder.
2. at give hver enkelt af disse virksomheder langt friere tøjler end hidtil.
3. at skabe et konkurrencemiljø, hvor fabrikernes individuelle produktionsøkonomi og salgresultater er afgørende for de ansattes vilkår.

Bolchevikas eksempel

Den første sammenslutning af denne art dannedes i Moskva, hvor Bolchevika, den ældste beklædningsfabrik, forenedes med to lignende. En tilsvarende stor enhed dannedes samtidig i Gorki.

Nye virksomheder af denne art arbejder ikke efter planer modtaget „fra oven“, men efter planer lagt af virksomhederne på basis af modtagne ordrer, fortæller professor Petrov. De nye virksomheder får ret til selv at bestemme antallet af beskæftigede, selv fastsætte lønnen (ud over den af staten fastsatte minimumsløn), såvel som omfanget af investeringsfunds og investeringernes formål. Virksomhederne søger selv afsætning af deres produkter, etablerer forbindelse til leverandør- såvel som salgs-organer, de bestemmer selv over deres indkøb af nødvendige råprodukter og udarbejder selv et system for opmuntringspræmier og bonus til arbejderne.

Bolchevika-virksomheden åbnede endog egne detailudsalg og fik således direkte forbrugerkontakt. Et studium af forbrugernes ønsker medførte, at virksomheden øjeblikkeligt måtte ændre i sine planer. Tidligere havde fabrikken ikke selv udvalgt de stoffer, der skulle forarbejdes, men anvendte, hvad der leveredes fra en engrosvirksomhed, som forsyner sådanne fabrikker med stof. Dette førte med sig, at titusinder meter stof lå i Bolchevikas lagre, fordi der ikke var efterspørgsel efter beklædning fremstillet af stofferne. Bolchevika afbrød derfor samarbejdet med leverandørerne og træffer nu selv aftale med tekstilfabrikker om køb af stoffer. Studiet af forbrugernes efterspørgsel i butikkerne medførte også, at Bolchevikas modelskrædderi fremstillede nye modeller, og da de kom frem, fik de så stor succes, at produktionen måtte udvides med 19 pct. Arbejdernes bonus blev fordoblet, og deres fortjeneste blev øget med 11 pct.

Overskuddet afgørende for arbejder- og funktionær-indtægter

Succes'en i disse to virksomheder bekræfter nytten af en hurtig gennemførelse af den økonomiske reform, som blev foreslået af det sovjetiske kommunistiske partis centralkomiteé i september 1965. Økonomerne venter dog, der vil gå et par år, før det nye økonomiske system er fuldstændig gennemført. Foreløbig omfatter det ca. 300 virksomheder, der alle er dannet med Bolchevika-virksomheden som forbillede. Indenfor tekstilbranchen har de en markedsandel på 43 procent og indenfor produktionen af fodtøj og beklædning en markedsandel på 23 procent.

Disse virksomheder arbejder nu på grundlag af fuld omkostningsberegning. De højere autoriteter, som tidligere greb ind i tide og utide, samler nu deres opmærksomhed om at udarbejde hovedlinjerne for den økonomiske udvikling. Virksomhederne får herfra angivet målene for produktionen, som de så selv kan planlægge på basis af ordrer eller aftaler med forbrugerne. De højere organer karakteriserer blot produktionsomfanget og fortjenestens omfang.

Fortjenestens rolle for virksomhederne er forøget betydeligt. I dag er enhver arbejder på fabrik eller i kontor interesseret i fortjeneste. Til syvende og sidst bestemmer denne omfanget af det, der kan ydes til bonus, til forbedringer af sociale forhold: bo-

liger, børnehaver, vuggestuer, klubber og så videre.

Men fortjenesten afhænger af salg. Skal varerne sælges, må de opfylde forbrugernes krav.

Reklame-TV

Alt dette har, som man kunne vente, fremkaldt en større interesse for reklame i Sovjetunionen. Hidtil har der været meget få annoncer i dag- og ugeblade, og forretningerne har gjort meget lidt ud af vinduesudstillinger etc.

Men nu pyntes vinduerne på en stadig mere tiltrækkende måde, og forretningerne lives op med plakater på væggene, musik i

En af levnedsmiddelafladelingerne i Ruslands største varehus, Gum i Moskva.

lokalerne og reklametryksager på diskene. På et enkelt område går den russiske reklameindsats endda ud over, hvad vi her hjemme mener at kunne acceptere: både radio og tv bringer reklamer, omend i stærkt begrænset omfang.

Der planlægges reklameundervisning i de sovjetiske handelsskoler, og der er dannet et samlende organ for russisk reklame, hvori også de russiske brugsforeningers reklameafdeling er repræsenteret.

Reklame har en fremtid i Sovjetunionen, siger professor Petrov, men tilføjer: Sovjets reklamefolk har intet ønske om at gå til at presse forbrugerne til køb eller bruge overdreven ros om varerne for at opnå salg.

Tilsvarende erklæringer om reklamefolkernes høje, etiske standard er jo heller ikke ukendt i andre dele af verden, så også på det punkt løber udviklingen åbenbart parallelt i kapitalistiske og socialistiske lande.

Den russiske forbrugers ønsker om højere levestandard afspejles også i interessen for smykker og bijouterivarer. Forbrugerne er pris- og kvalitetsbevidste og underkaster varerne nøje eftersyn, før valget træffes.

Den russiske forbruger vender sig i højere grad efter finere brødsorter og mere lækre bagerivarer. At selvbettjenings-systemet omfatter uindpakket brød, vil nok overraske her.

Tidligere kunne metervarer i kilometervis ligge usolgt på lagrene, fordi forbrugerne ikke brød sig om kvaliteterne eller mønstrene. Nu væves der efter forbrugernes ønsker og smag, smukke stoffer er kommet frem og til fordelagtige priser (herover t.v.).

Øverst i gondolen i Moskva-supermarkedet ligger en ny vare, som forbrugerne viser stor interesse for: franske kartofler i cellofanpakninger. Selvbettjenings-systemet er godt på vej ind i storbyernes butiksliv, og flere og flere varer pakkes i forbrugsklare pakninger. Samtidig er der givet udtryk for et ønske om smukkere og mere farveglade varepakninger.

Til overraskelse for myndighederne er antallet af strafafsonere i de danske fængsler faldet mærkbart i det sidste år, mens antallet stiger i alle andre vest-europæiske lande. Artiklen her redegør for nogle af årsagerne.

FÆRRE OG FÆRRE FANGER I VORE FÆNGSLER

Når man læser de store reportager i aviserne om mord, jalousi-dramaer, voldtægtsforsøg, trusler på livet og røverier, får man let den opfattelse, at menneskene bliver værre og værre.

De enkelte forbrydelser er måske også nok blevet mere brutale og mere fantasifulde, men ikke desto mindre er *antallet* af forbrydelser dalet, og især er antallet af strafafsonere dalet. Der sidder nu 10 pct. færre fanger i de danske fængsler end sidste år. Og tallet for strafafsonere har været konstant faldende siden 1948.

I hele velfærdets Europa er kriminaliteten ellers stigende. Der er *flere* forbrydelser, og et større antal af dem er grove. Fængslerne er overbefolket som aldrig tidligere. Men Danmark er en undtagelse – endda i ganske bemærkelsesværdig grad.

Det skyldes flere forskellige ting. De store årgange er blevet ældre – og mere fornuftige – men det er ikke *hele sandheden*. Det spiller nemlig *også* en rolle, at vor straffelov er blevet mere human. Der idømmes flere betingede straffe, og der foretages prøveløsladelser tidligere end tilfældet var før. Iøvrigt med et godt resultat.

– Stik imod alle forventninger har tallene på strafafsonere i vore straffeanstalter været stærkt faldende hele sidste år, fortæller fængselsdirektør, cand. jur. *Peter Christensen*. Det begyndte med, at vi først på året havde et halvt hundrede fanger *færre* i samtlige danske fængsler end den tilsvarende uge året før. Vi troede først, at det var et tilfælde, men vi blev mere og mere forbauset, da det viste sig, at der

blev *færre* og *færre* fanger, efterhånden som året gik. I årets sidste måneder var vi oppe på 250–350 *færre* fanger end den tilsvarende uge året tidligere. Det svarer til et fald i antallet af strafafsonere på ca. 10 pct.

– Af hensyn til fængselsvæsenets bygningsprogram har vi lavet en prognose for fangerens antal – beregnet på vore erfaringer og befolkningstilvæksten, fortsætter fængselsdirektøren. Ifølge prognosen skulle vi i 1966 normalt have ligget på 3600 fanger. Tallet ville stige jævnt, så vi i 1970 ville have 4000 strafafsonere i gennemsnit.

Men virkeligheden har slet ikke fulgt prognosen. I stedet for at have 3600 strafafsonere i de sidste måneder af 1966 havde vi 300–400 *færre* pr. uge. Og det tør da siges i høj grad at være bemærkelsesværdigt. Resultatet var, at vi tog mere forsigtigt på vort bygningsprogram. Vi sparede ikke blot penge til tøj og beklædning, men også på adskillige andre områder...

– Er det ungdommen, der er blevet bedre?

– Lad mig sige det sådan, at det *også* er ungdommen. I de sidste uger af forrige år havde vi regnet med at have omkring 580 fanger i danske ungdomsfængsler. Men tallet lå på ca. 380. Altså væsentligt mere end 10 pct. færre. Det er da i høj grad glædelige tal!

– Årsagerne er som sagt flere. For det første må antallet af ungdomsforbrydelser nødvendigvis være færre. Men hertil kommer, at ændringerne i vor straffelov nu er slået igennem. Domstolene giver langt flere *betingede* straffe – ganske åbenbart med stor *succes*. Hertil kommer et andet forhold: Vi har flere prøveløsladelser – ligeledes med succes. Tidligere var

det sådan, at en strafafsoner skulle være idømt mindst 8 måneders fængsel for at opnå prøveløsladelse for god opførsel. Vi kunne foretage prøveløsladelse efter at to trediedel af straffen var afsonet. Men nu kan vi også prøveløslade dem, der f. eks. er idømt 6–7 måneders fængsel, efter at to trediedele er udstået...

Såvel de prøveløsladte, som dem, der er idømt betingede straffe, skal under tilsyn i Dansk Forsorgsselskab. Det virker derfor heller ikke overraskende, at antallet af tilsyn er steget i løbet af 1966.

Men mere til politiet

Noget helt andet er, at politiet ikke har fået mindre arbejde i trit med det faldende fangetal i fængslerne. Dels er politiet underbemandt, og dels har politiet fået en lang række nye opgaver, som man skal afse mandskab til. Hertil kommer, at mange større forbrydelser er snedigere gennemført end tidligere – og langt mere omhyggeligt planlagt af forbryderne. Disse ting i forening har forøget arbejdsbyrden hos politiet.

Endelig lider politiet noget under, at så mange politifolk i sin tid sad i koncentrationslejre. Det har vist sig, at sygestatistikken hos dem er væsentligt højere end tilfældet er hos folk, der ikke prøvede tyskernes tortur- og sultemetoder. De folk, der på deres krop prøvede et ophold i rædselslejrene, *ældes* tidligere – og i adskillige tilfælde har følgesygdomme meldt sig nu efter så mange års forløb. Dertil har politiet en lavere pensionsalder end andre tjenestemænd.

HANS FOSMARK.

Nyt fra varefronten

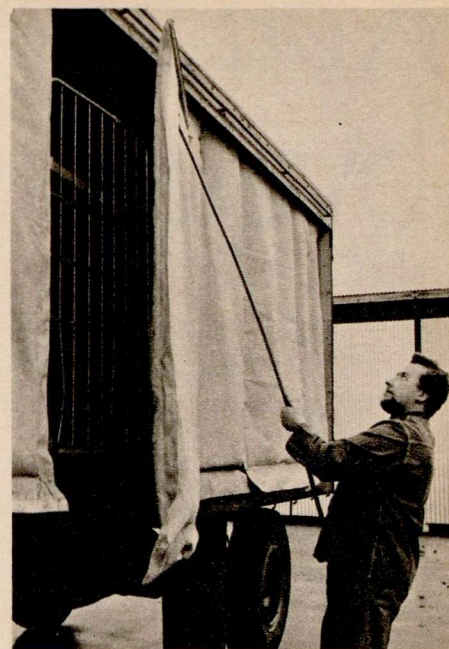
VARERNE MÅ IKKE FRYSE

120 lastbiler, der kører varer fra FDB til brugsforeningerne, isoleres for derved at sikre varerne konstant temperatur

Der bliver i denne vinter taget et stort skridt for effektivt at forbedre vilkårene for varer, der fra FDBs syv centralafdelinger køres ud til de mange brugsforeninger. For at få frugt og grønt og andre kuldkædere varer udkørt, så forbrugerne kan få varerne i allerbedste stand, bliver en armada på 120 lastbiler og tilhørende anhängere isoleret. Det sker på den måde, at tætsluttende måtter ophænges på køretøjernes sider og pålægges under loftene. Måtterne består af et tykt Rock-wool-lag armeret med stærkt tjærepapir, det hele indsyet i en presenning, som er imprægneret mod fugtighed. Skulle denne omfattende sikkerhedsregel ikke være tilstrækkelig, er det tanken at opvarme bilernes lad før kørslen.

At det ikke er lige til at gennemføre en sådan isolering fremgår vel alene af oplysningen om, at der skal anvendes isoleringsmateriale nok til at dække én tønde land, og presenning nok til at dække to tønder land.

Foruden at have forbrugernes krav om den allerbedste varekvalitet for øje, gælder forholdsreglen også en praktisk arbejdsforbedring. Der vil nemlig i dette og i de kommende år foregå en omlægning og yderligere forbedring af FDBs varefordeling til brugsforeningerne. Det er påtænkt inden for en overskuelig fremtid at indføre udkørsel af varerne om natten. Dette vil betyde, at varerne er i brugsforeningerne ved arbejdsdagens begyndelse, og selve kørslen er foregået i ti-

Her ser man, hvor tætsluttende og vel isoleret lastbilernes sider er ved en ny isoleringsmåde.

mer, hvor landevejene er trafiktomme.

Forinden natudkørsel kan realiseres må der dog gennemføres store tekniske foranstaltninger. Først og fremmest må de såkaldte rullepaller indføres på alle FDBs centralafdelinger, og endvidere skal hver lastbil påmonteres en bagsmækkelevator. Rullepallerne køres udelukkende på langs ad lastbilernes lad og på- og aflæsning foregår ved hjælp af bagsmækkelevatoren, der har en løftekapacitet på 1000 kg.

Når vognen når frem til brugsen med varerne, køres rullepallen frem til bagsmækkelevatoren, som derefter løfter pallen ned. Derefter er den let at transportere til en særlig boks, som brugsen råder over. Boksen åbnes om morgenen, når personalet møder i brugsen.

FDB anvender ikke egne køretøjer ved udbringning af varer. Denne transport er givet i entreprise hos en række private vognmænd landet over, og netop da lastvognene også skal anvendes til andet formål om dagen, må det tekniske apparatur, som medfølger ved FDBs vareudbringning, være af let på- og afmonterlig art.

MAJOR- TØRREHJELM

Så er der atter optaget en nyhed i Major-serien. Det drejer sig om Major-tørrehjelm, der har 400 watts effekt og er beregnet for 220 volt vekselstrøm. Den er regulerbar for varm og kold luft og er forsynet med termostats samt med parfumestift, der giver mulighed for parfumering af håret under tørringen. Hjelmen er turkisfarvet i fint afstemte nuancer og er sammenklappelig. Den leveres med indstilleligt bordstativ med klemholder, der kan fastgøres til bord, stoleryg, hylde eller lignende. Prisen er 118 kr., og der ydes 1 års garanti.

Som ekstra-udstyr findes et gulvstativ i helforniklet udførelse. Det koster 31,00 kr. Ligeledes findes en blåternet stoftaske til opbevaring og transport af tørrehjelm. Tasken er forsynet med lynlås og er indvendig beklædt med plastic. Den har indvendige lommer til bordstativet og koster kr. 27,85.

Piben, der smager godt fra det første stop

Jack O'London-piberne kommer fra en af de gamle engelske pibefabrikker. De er fremstillet af ægte briarrod, der er smukt overfladebehandlet. Indvendig er de påført en belægning, som fabrikken simpelt hen kalder „Pipe Magic“. Den bevirker, at piben smager godt fra det allerførste stop.

Her er den gamle kendte London-model, som altid er moderne, men der findes også en hyggelig model med et forholdsvis kraftigt hoved og kort sadelspids. Piben koster 23,50 kr.

Køn pige på 21 år bygger selv hus

*Hun blev træt af at bo på lejet værelse.
Så købte hun en grund; slog et telt op og
byggede et hus til en værdi af 150.000 kroner.*

En lille, fiks, jysk kontordame, der skulle til København for at få en bedre uddannelse, har flere ben i næsen end de fleste. Hun blev træt af at bo på et lejet værelse, hvorfor hun med egne hænder byggede

sig et hus, der nu af sagkyndige vurderes til 150.000 kroner.

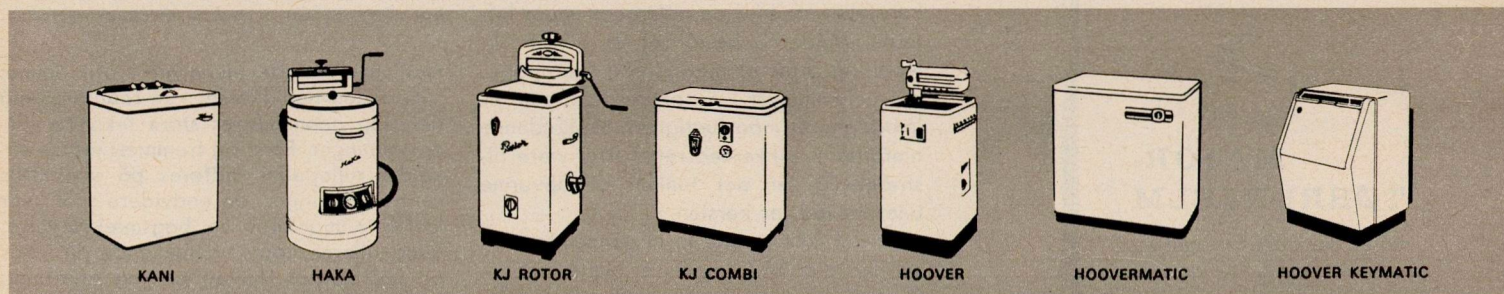
Pigen hedder Aase Christensen. Hun er smededatter fra Vestervig på Thy, og huset har hun bygget Møllemarken 51 i

Vallø by, der ligger nogle få kilometer syd for Køge.

– Jeg kom på kontor i København, fortæller hun, og det var min hensigt ved siden af mit arbejde at tage en uddannelse som teknisk tegner på et aftenkursus. De første år boede jeg i lejet værelse. Først det ene, så det andet. Men det blev jeg træt af, og tanken om selv at bygge et hus begyndte at tage form. Jeg sparede derfor noget op for at have lidt i reserve til byggeriet, og det fornødne praktiske håndlag, mente jeg at have.

En dag, jeg var på køretur med nogle venner, fandt jeg en grund, der passede mig i Vallø by. Jeg faldt for det skønne landskab omkring byen, hvor Tryggevælde å snor sig mellem smukke skovpartier, og jeg har nu fra mine vinduer udsigt til åen. Grunden købte jeg kontant.

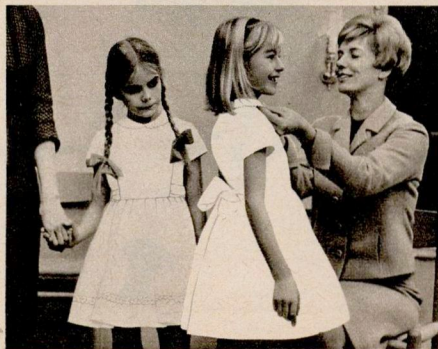
Sammen med en veninde kørte jeg

Uanset hvilken vaskemaskine, De bruger...

Rinso Ny Formel vasker hvidere - og De kan se det!

De får først det fulde udbytte og den fulde glæde af Deres vaskemaskine, når De vasker i RINSO NY FORMEL.... Den ny sammensætning giver skumstabilitet, der sikrer tøjet fri cirkulation i maskinen - og en skylning, der er lettere end før.

RINSO NY FORMEL til alle tøjarter og til alle vaskeprogrammer giver Dem den rene, hvideste og mest varssomme vask. . . Prøv selv - og se - der er RINSO til forskel!

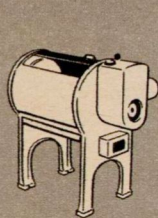

Frk. Aase Christensen foran sit nye, flotte hus i Vallø by.

derefter sidste sommer i min ferie til Vallø. Vi slog telt op på grunden, målte ud til huset – og gik i gang med at grave. Naboerne så forbavset på os og rystede på hovedet, men vi fortsatte uanfægtet. Jeg slæbte selv de store trillebøره med jord, og jeg kan garantere Dem for, at det var hårdt. Da udgravningerne var overstået, tog vi fat på at støbe. Fundamentsblokkene kom på plads, og jeg fyldte ud med beton. 13. september var jeg nået så langt, at jeg kunne holde rejsegilde, og 1. november flyttede jeg ind, selv om der naturligvis endnu manglede meget.

Langt vanskeligere end forestillet

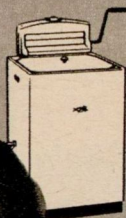
– Hvad var det vanskeligste?
– Det er svært at sige, men jeg vil gerne tilstå, at selvbyggeri er langt vanskeligere, end jeg forud havde forestillet mig. Det har været et vældigt slæb. Nu og da måtte

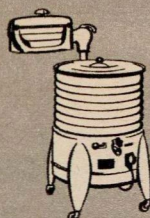
VØLUND MINOR

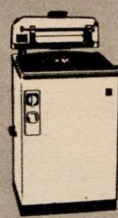
DERBY

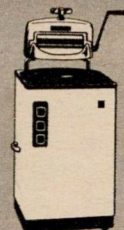
HEP

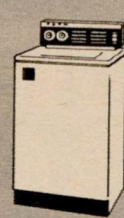
STORE FERM

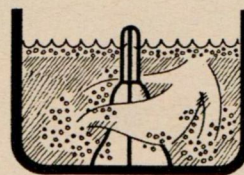
FERM E.V.A.

FERM E

FERM DE LUXE

Sådan arbejder
RINSO NY FORMEL
udtaler
vaskemaskineeksperter:

snavs med en uimod-
ståelig kraft.

■ **RINSO NY FORMEL**
giver et tilpas lavt skum
i vaskemaskinen.
Skummet er stabilt ved
alle temperaturer.

■ **RINSO NY FORMEL**
har en fabelagtig plet-
fjerningsevne.

■ I samme nu **RINSO**
NY FORMEL kommer i
vaskemaskinen, frigø-
res millioner af oxygen-
bobler, der bruser gen-
nem tøjet og løsner al

■ **RINSO NY FORMEL**
gør skylningen ekstra
let. Kun en helt vidun-
derlig duft bliver tilbage
i tøjet.

**Anerkendt og anbefalet
af førende vaskemaskine-
fabrikanter som det
rigtige til maskinvask!**

Maend elsker
gule
ærter...

Kog grøntsager - hæld ærterne i - så har De dejlige andendags-ærter

Server dejlige, duftende gule ærter i dag og lav dem med timian, løg og de urter, familien kan lide: Møllerens Gule Ærter kræver ingen forberedelser, for de skal kun koge med i grøntsagsvandet de sidste 5 min. (tilsæt evt. en suppeterning), så er de møre og fine som rigtige andendags-ærter! - Og vil De have gule ærter på den helt go'e gammeldaws maner, så server kogt flæsk eller pølse til.

stor eller
lille grydefuld
ærterne er
klaret på **5**
minutter

MØLLERENS GULE ÆRTER

- et rent ærteprodukt uden tilsætning af nogen art!

jeg sende bud efter en murersvend eller en tømrer, som så arbejdede under min ledelse. F. eks. kunne jeg ikke klare at lægge kloak. Jeg regner med, at huset står mig i ca. 100.000 kr., og at jeg derfor kommer til at sidde for ca. 10.000 i renter og afdrag om året. Hvis min normale løn som kontordame ikke kan klare det, søger jeg blot et ekstrajob. Der er jo da heldigvis nok at tage fat på.

- Har De et råd til andre selvbyggere?

- Som så mange andre steder i livet gælder det om *aldrig at tabe humøret... aldrig at give op*. Jeg var selv kørt rigtig sur midtvejs i arbejdet, og jeg var lige ved at opgive det hele. På det tidspunkt mødte jeg en mand, som også var ved at bygge. Han ville absolut vædde en flaske snaps om, hvem af os, der først blev færdig - og jeg tog imod udfordringen. Det lille væddemål gav mig et moralsk skub... jeg fik nye kræfter. Som pige ville jeg da ikke tabe til en mand... og jeg tog på ny kraftigt fat.

- Og hvem vandt?

- Det gjorde jeg. Da jeg flyttede ind i november, manglede jeg fliser i badeværelset plus en del maling. Det var et „Tjæreborg“ typehus, jeg byggede, men jeg gjorde det mere feminint, end arkitekten havde tænkt sig. I badeværelset brugte jeg sorte sten til gulvet, og væggene gav jeg små gule fliser i stedet for de store, fordi jeg fandt, at det passede bedre til en dame. Ved juletid var jeg færdig, så kun møbleringen manglede, men da var mine penge ved at slippe op. Et par landmænd her på egnen har imidlertid hjulpet mig lidt. En forærede mig et gammelt egetræsborde, som jeg afsyrede, så det blev vældigt flot, og en anden gav mig en ældre stol, som jeg også har fikset op. Nu er der ingen mere, der trækker på smilebåndet. Mine byggeplaner var ikke bare en dum grille, men der var alvor bag.

Tilbage er der kun at fortælle, at vi har bedt byggesagkyndige om at vurdere Aase Christensens hus. Det er en forhåndsvurdering, fordi den rigtige vurdering endnu ikke har fundet sted. Det står dog fast, at huset vurderes til ca. 150.000 kroner. Frk. Aase Christensen har altså „tjent“ et halvt hundrede tusinde ved egen indsats. Vi tager hatten af for den pige. HANS FOSMARK

HELLEBÆK ★ Brugsforeningen er nu med i Helsingør Brugsforening, som egentlig godt kunne tage navneforandring til *Brugsforeningen H*, fordi den består af Helsingør-brugsforeningen med sine udsalg i sundbyen, samt i Hornbæk, Humlebæk og nu også i Hellebæk. Det sidste sted havde brugsforeningen et butiksløkal, der for kun et par år siden blev moderniseret. Med den nye tilvækst vil Brugsforeningen H i år kunne nå en omsætning på over 20 millioner kroner.

NAKSKOV ★ Brugsen har fornyligt uddelt en halv million kroner blandt sine medlemmer. Det var årets dividende, og 100.000 kroner mere end for året forud. Omsætningen var i det nyligt afsluttede regnskabsår steget til 12½ mill. kr.

Børnenes fastelavnsbord er dækket med „ansigtsmadder“,
frugtdyr og chokolade-isdrik
Se opskrifterne på følgende side

Jeg er også
gået over til
PRINCE

Ja, rigtige cigaretrygere har valgt Prince, cigaretten med den fine, afrundede blended-tobakssmag plus Whitronfilter, det snehvide fiber-filter, der giver Dem den fulde tobakssmag og det lette træk...

Filtercigaretten med fuld tobakssmag

Skægt fastelavnsbord

Se farvefoto på foranstående side.

LAD os gå til sagen med frisk mod. Børnefastelavns-gilder står for døren, og det er noget med halloj og megen støj, som afvikles, først med mad og drikke, og derefter med leg.

Tidens børn bryder sig ikke om chokolade og flødeskum og mange slags kager. De foretrækker smørrebrød og kolde drikke. Pålægget skal være noget, de kender, men alligevel anderledes, og det er leverpostej, spegepølsen og osten sandelig også, for de er blevet til ansigter med øjne, næse og mund af agurke- eller radiseskiver, rosinojne, karsehår – og hvad der nu kan findes på.

Og de gode, gamle fastelavnsboller er blevet til fastelavns-hoveder godt forsynet med krøller og fletninger.

Der drikkes saftvand, eller ikke for stærk juice med is i, eller sodavand i prægtige farver eller kold kakao med en spiseskefuld vanilleis i, hvis det er særligt fint, men i alle tilfælde med sugerør.

Bordet kan dækkes med papir til at tegne på, og bordpynten er her på billedet mærkværdige banandyr. De har ben af træ-tandstikkere, og hele eller halve vindruer eller rosiner forestiller pingvinens luffer, sælhundens øje eller drageskibenes stævn. Alt fæstnes på bananerne med tandstikkere (køb de billigste). Dyrene kan godt laves dagen i forvejen. Der er også æbler eller anden frugt på bordet, men for ikke at være for meget sundhedsapostel, er lakrids-konfekt spredt over dugen.

Tallerkener og bægge er af pap – der er ikke noget at slå i stykker og ikke noget at vaske op. De er pæne, og de betaler sig. (Paptallerkenerne kan fås i eller skaffes af brugsen. Tallerkenerne måler 23 cm i diameter, 4,80 for 25. Ordrenr. 41 65 50. Drikkebægrene koster 3,40 for 25. Ordrenr. 41 52 00).

FASTELAVNSHOVEDER

Ca. 18 stk. af: 1 æg, 50 g sukker, 30 g gær, 1¼ dl mælk, 75 g margarine, 375 g mel, rosiner.

Margarinen smuldrer i melet. Æg og sukker piskes sammen. Gæren udrøres i den lunkne mælk, og alt blandes. Dejen æltes

godt igennem. Stilles til hævnning til dobbelt størrelse et lunt sted ca. 30 min. Dejen slås ned. Formes i hoveder, der dannes af større og mindre boller og stænger. Rosiner stikkes i til øjne, næse og mund.

Efterhæver på smurt plade cirka 15 minutter.

Pensles med æg.

Bagetid: Cirka 8 minutter ved stærk varme (225°).

Verdens største arbejdsgiver SLITAGE

INGEN nok så poleret overflade er helt glat. I stærk fart ses den at bestå af bittesmå takker og huller. Derfor opstår der en vis gnidningsmodstand, selv når en billardkugle ruller hen over en tilsyneladende spejlblank bordplade. Denne modstand er med til at bringe kuglen til at standse før eller senere, men samtidig bevirker den et *slid* både på kuglen og bordpladen.

Gnidningsmodstanden – friktionen – kræver uophørligt sin tribut af hver eneste nok så lille bevægelse – i form af kraftspild og slid. Med ganske få undtagelser er det, vi kalder *slitage*, ikke andet end friktionens ødelæggende virkninger.

Det giver enorme tab. Tag for eksempel den portion læder, som dagligt males til støv mellem skosåler og det, vi færdes på. Cirka 800 millioner mennesker bærer fodtøj. Regner vi med, at de alle et par gange om året må ofre penge til en forsåling, og at der i det tidsrum blev afslidt cirka $\frac{1}{4}$ kg læder, bli'r facit så mange huder, at de ville fylde lasten i otte store fragtskibe.

Danmarks største fabrik for fodboldstøvler laver 70 par om dagen. Det svarer til huderne af en besætning på 12 køer. Når året er omme, løber kunderne rundt på 36.000 køers gode hud for at dyrke vor nationalsport.

På en almindelig trappe af blødt træ har 150.000 skridt slidt en centimeter af trinene. Bruges trappen hyppigt, er centimeteren borte allerede i løbet af et år. Efter senest to års brug må ejeren eller viceværtten i dette tilfælde sørge for en fornyelse; ellers kan der ske en ulykke, når et nedslidt trin pludselig giver efter.

GIGANTISK er slitagen på alle landværts trafikmidler. Den og rusten gør hvert år jernbaneskinneerne på en trafikeret strækning cirka tre millimeter tyndere. Det lyder måske ikke af så meget, men verden over bliver det dog til 300.000 tons jern – hvortil skal lægges et mindst lige så stort slid på hjul, aksellejer o.s.v. Den mængde jern, som alene her går tabt, svarer til to store stålværkers årsproduktion. Hvor toget bremser i kuperet terræn og ved stationerne er skærverne da også helt rustroede af de afslidte, rustne jernspåner.

Hvad bilerne angår er det ikke for meget sagt, at gnidningsmodstanden mellem dæk og kørebane holder verdens gummiindustri i gang. Hundreder af tons gummi bliver hvert eneste døgn forvandlet til fineste støv og er „borte med blæsten“. For slet ikke at nævne sliddet på motorene og på vejene ... eller de vældige mængder brænd-

stof, der går „til spilde“ alene for at overvinde friktionen.

Man har med teknologiske undersøgelser fastslået, at kun sølle 17 procent af benzinen bruges til fremdrift, når en middelstor personvogn i 2. gear og med 50 kilometer i timen kører op ad en hældning på bare fem grader. Af hver liter benzin til 1.10 kr. får vi altså kun nytte af de godt 18 øre – resten omsættes til varme eller bliver hængende i tandhjul, kardanled o.s.v. Men hvem kan vel opfinde noget bedre?

SLIDDET på vort tøj skyldes også friktionen: hver eneste kropsbevægelse nedbryder og adskiller stoffets fibre. I et godt håndklæde kan man tørre hænderne cirka 10.000 gange, inden det er slidt op ved gnidningsmodstanden.

Skrivemaskinen er jo ikke uopslidelig, men kan bruges forbavsende længe. En kontor-maskine, som benyttes otte timer daglig, må normalt udskiftes, når den har prentet 180

millioner bogstaver på det tålmodige papir. Lægges der ikke så megen vægt på bogstavernes kvalitet, kan maskinen bruges meget længere.

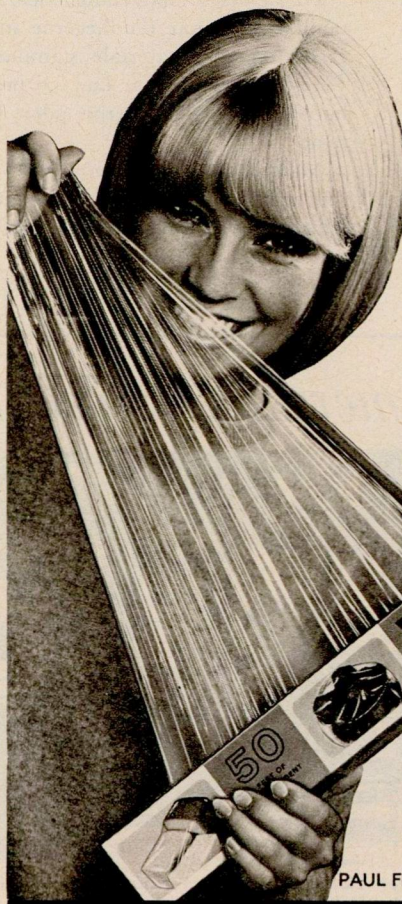
Typen „e“ slides mest, fordi gennemsnitlig hvert sjette bogstav er e. Det vil altså normalt kunne holde til at blive brugt 30 millioner gange.

MAN har naturligvis forlængst og på mange måder prøvet at bekæmpe den fjende, der nedbryder alle brugsting. Men vi kommer ynkeligt til kort og kan faktisk ikke gøre andet end at formindske gnidningsmodstanden mest muligt med olie og andre smøremidler eller anvende kugle- og rullelejer.

Her gælder imidlertid det gamle ord, at intet er så galt, at det ikke er godt for nogen. Vi kan nemlig slet ikke undvære friktionen ... uden den kom vor verden bogstavelig talt til at stå på hovedet! Tænk blot på, hvad der sker, når gader og veje er belagt med spejlglat isslag, og friktionen nedsættes til et minimum. Så véd alle bilister, cyklister og fodgængere, at der er fare på færde.

En verden uden friktion ville være en besynderlig verden. Man kunne ikke bygge huse, for sømmene faldt ud af bjælker og brædder lige så hurtigt, de blev slået i. Den mindste rystelse ville løsne bolte og møtrikker, så alle maskiner faldt fra hinanden.

Gnidningsmodstanden er ganske vist et onde, som hvert år koster menneskeheden milliarder af kroner. Men den er et nødvendigt onde ... som så meget i vor verden.

VITA WRAP en klar lettelse i husholdningen

VITA WRAP – husholdningsfilm i ruller – til indpakning og afdækning af alle slags madvarer. VITA WRAP holder maden frisk og beskytter mod støv og fluer ... De har klart overblik over, hvad De opbevarer i skåle og fade, og pladsen i køleskabet udnyttes bedre.

VITA WRAP er så stærk og sej, at den kan lægges om og tages af igen og igen uden at gå i stykker.

VITA WRAP klæber sig straks til kanten af skål, fad eller tallerken og lægger sig som et tæt-sluttende låg over maden uden at De skal bruge bånd eller elastik.

NYHED: Nu også VITA hjemmefrysefilm i 45 cms bredde – beregnet til $\div 50^{\circ}\text{C}$.

PAUL FISCHER, NYHOLMS ALLE 19, RØDOVRE, TLF. (01) 70 88 00

SKOLE- TANDPLEJE

FOR ALLE BØRN?

Kommissionsforslag om at tredoble antallet af skoletandklinikker og indføre skoletandpleje også i alle landkommuner

EFTER syv års arbejde har en stor kommission med repræsentanter for stat, kommune og tandlæger fremsat forslag om en general-offensiv mod Danmarks mest udbredte sygdom *caries* – også kaldet huller i tænderne. Kommissionen foreslår, at der indføres gratis tandpleje for alle børn i alderen 7-14 år i alle kommuner. Hvis dette gennemføres, vil det bl. a. betyde, at

- ★ skoletandplejen kommer til at omfatte 650,000 børn mod nu 300,000,
- ★ antallet af skoletandklinikker udvides fra nu 100 til 315,
- ★ antallet af skoletandlæger stiger fra 511 til 1135.

DET er tanken, at staten skal betale halvdelen af lønudgifterne, men kommunernes samlede skoletandpleje-udgifter anslås dog at stige fra 32 til 73 mill. kr. – beregnet på basis af 1964-lønningerne.

En ordning som den foreslåede vil navnlig få betydning for landkommunerne, hvoraf mange rent tandplejemæssigt er lidt af et u-landsområde.

I 1964 havde således kun 150 af landets dengang 1200 sognekommuner skoletandpleje. Og af de godt 300.000 skolebørn, der i dag har skoletandpleje, bor de tre fjerdedele i byer eller bymæssige bebyggelser.

FORSLAGET har som formål at bekæmpe tandsygdomme i almindelighed, men langt den mest udbredte er *caries*, som desuden angriber børns tænder på et meget tidligt tidspunkt.

Allerede blandt to-årige er halvdelen angrebne, et år senere er tre fjerdedele angrebne og blandt seks-syv årige børn har fra 92 til 99 procent huller i tænderne.

For at bevise nødvendigheden af skoletandklinikker har tandlægerne indsamlet et omfattende materiale stammende fra 1958-59. Dengang var kun 3,6 procent af børnene i førsteklasseerne uden huller i tænderne.

Materialet viser, at problemet er voksende. I 1954 fik kun 94,1 procent af børnene tandbehandling mod som nævnt 96,4 procent fire år senere.

Ved en generel skoletandpleje kan der

også sættes ind over for den farlige tandkødsbetændelse, som er konstateret hos halvdelen af børnene i den skolepligtige alder. En bekæmpelse i tide af denne sygdom er betydningsfuld, idet tandkødsbetændelse er forløberen for den senere *parodontose*, som fører til tab af tænderne.

EKSPERTER skønner, at skolebørnene har 10 procent flere huller i tænderne i kommuner uden end i kommuner med tandplejeordning. Dette tal lyder måske ikke særlig alarmerende, men det må pointeres, at hvor der ikke er skoletandpleje, får mange børn dels ikke *caries*-angrebene behandlet, og dels er hullerne så meget større, at det er vanskeligt eller helt umuligt at redde tænderne.

Der er stor forskel fra landsdel til landsdel. Årsagen hertil er først og fremmest drikkevandets indhold af fluor, som er størst i Sydsjælland og på Lolland-Falster. I disse områder er skolebørnenes tænder gennemgående kun halvt så angrebne af *caries* som i det øvrige land.

Det er almindeligt, at 25 procent af 12-årige skolebørn i en sydsjællandsk kommune med skoletandpleje er svært angrebne af *caries*. Men i en vestjysk kommune, også med tandklinik, har ofte halvdelen af skolebørnene i den nævnte aldersklasse *caries*-angrebne tænder i en sådan grad, at tandlægerne karakteriserer dem som ødelagte.

Uden skoletandklinik ville procenten af svært *caries*-angrebne tænder i de to kommuner sandsynligvis ligge de nævnte ti procent højere.

DE færre *caries*-angreb i distrikter med fluor i drikkevandet har også i stigende grad fået skoletandklinikkerne til at indføre fluor-behandlinger. Det menes, at ca. halvdelen af de 230 kommuner med skoletandpleje (ca. 1100 kommuner har ingen tandlægeord-

Dansk bidrag til Amerikas andelsmåned

I festsalen i Washington står den danske ambassadør Torben Rønne som åbningstaler ved en andelsudstilling, indbudt specielt hertil af den amerikanske landbrugsminister. Billedet fortæller, at dansk brugsforeningsbevægelse satte sit tydelige præg på den festlige udstillingsåbning.

For tredje gang i fyrre år har der fornyligt været *andelsmåned* over hele Amerika. Det er regeringen, der proklamerer denne måneds afholdelse, så amerikanske borgeres opmærksomhed kan blive henledt på andelsbevægelsens ideer, arbejde og resultater.

Anledningen til den tredje andelsmåned har Danmark sin del i. Hundredåret for oprettelse af brugsforeningen i Thisted og dermed starten på den danske andelsbevægelse har nemlig været bemærket i alle lande, hvor andelsbevægelsen har slået rod. Som en anden årsag til den nyligt afholdte amerikanske andelsmåned var det fyrre år siden underskrivelsen af den lov, der startede amerikansk andelsbevægelse i den skikkelse, den har idag.

USAs præsident, Lyndon B. Johnson, satte måneden igang med en officiel proklamation, hvori han udtalte, at i de fyrre år er andelsbevægelsen blevet en vigtig del i det amerikanske økonomiske liv.

Den amerikanske landbrugsminister Orville Freeman havde specielt indbudt den danske USA-ambassadør, Torben Rønne, til at åbne en udstilling, der var en del af andelsmån-

ning) har taget kampen op mod caries ved hjælp af fluor.

Den første fluor-pensling blev forsøgsvis gennemført i Esbjerg i 1947, mens fluor-skylningerne kun er ca. tre år gamle.

Det er ligeledes blevet almindeligt, at der rundt omkring på landets godt 100 skoletandklinikker udleveres gratis tandbørster og pasta til børnene, som også instrueres i korrekt tandbørstning.

På dette område er Frederikssund en af foregangskommunerne. Her træner skoletandklinikken hver måned i ti minutter med klasserne. Børnenes tænder indsmøres herunder med et rødt farvestof, der kun fremhæver bakteriebelægningerne. En effektiv kontrol af tandbørstningen er således mulig.

En af de vigtigste bevæggrunde for at indføre skoletandpleje i alle danske kommuner er, at tandsygdomme erfaringsvis ikke kan bekæmpes via den enkeltes initiativ.

Ifølge betænkningen udviser forældre ofte en utrolig mangel på kendskab til de simpleste anatomiske, fysiologiske og hygiejniske forhold. Mange forældre anser huller i mæketænderne for en naturlig ting. Andre slår sig til ro med, at mangelen på smertesympotomer er ensbetydende med, at alt er i orden. Derfor tager forældre alt for ofte først initiativ til en tandbehandling, når børnene klager over smerter i de permanente tænder – og så er tiden forpasset til en rationel caries-bekæmpelse.

KOMMISSIONEN for bedre børnetandpleje blev nedsat i 1959 af indenrigsministeriet. Repræsentanter for kommunale organisationer, Københavns kommune, undervisnings- og indenrigsministerierne, sundhedsstyrelsen, tandlægehøjskolerne og Dansk Tandlægeforening har været med til at udarbejde betænkningen og lovforslaget om gratis tandpleje for alle danske skolebørn i al-

deren fra 7 til 14 år.

I løbet af de sidste 60 år er der blevet udgivet ialt fire kommissionsbetænkninger med forslag til gennemførelse af en offentlig børnetandpleje. Det første lovforslag blev fremsat allerede i 1910. Ingen af forslagene er imidlertid blevet gennemført, dels på grund af økonomiske betæneligheder og dels på grund af mangelen på tandlæger.

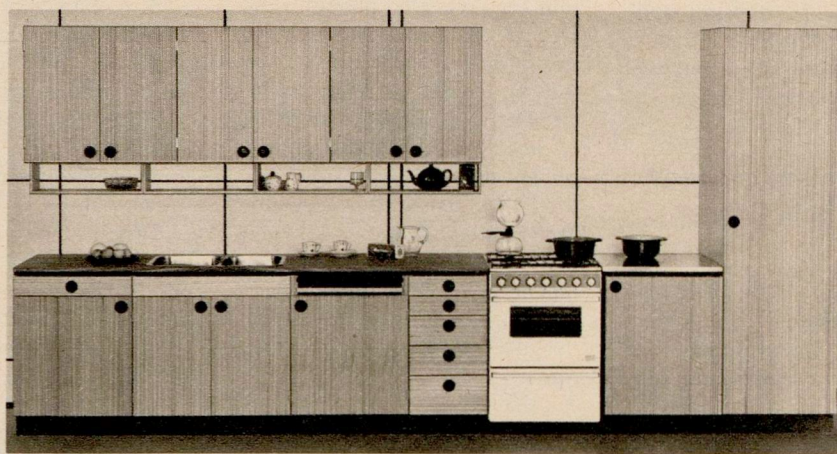
Tandlægemangelen menes i hvert fald ikke at kunne spænde ben for det nu fremsatte forslag. En udvidelse af skoletandlægenes antal fra 511 til 1135 menes at kunne realiseres på fem år.

Der uddannes snart 200 nye tandlæger om året på tandlægehøjskolerne i Aarhus og København, og det anslås, at ca. halvdelen vil være villig til at gå ind i skoletandplejen. Et meget stort antal kvindelige tandlæger er således mere interesseret i et fast hel- eller halvdagsjob på en skoletandklinik fremfor at starte egen forretning.

I betænkningen anbefales det, at den tvungne kommunale skoletandpleje realiseres trinvis. Første år skal kun hovedskolens første klassetrin have tandpleje, næste år de to første klassetrin o.s.v., indtil ordningen er fuldt gennemført efter syv år.

TECTUM KØKKENET

(Nyt køkken nu!)

En vidunderlig gave til hele familien - et helt NYT og PRAKTISK køkken!

TECTUM KØKKENET fås i model 66, Oregon Pine, eller i model 58, Mahogni. De flexible elementer passer ind i ethvert hjem - og den gennemarbejdede indretning vil glæde enhver husmor!

Send kuponen ind i dag - så får De straks den store illustrerede brochure for det nye TECTUM KØKKEN - med alle oplysninger, mål og priser.

KUPON:

TIL TECTUM, ROSENØRNSALLE 18, KBH. V.
Tlf. (01) 39 25 22

Ja, send mig straks GRATIS den store brochure over TECTUM KØKKENET.

Navn: _____

Adresse: _____

By (postdistrikt): _____

dens arrangementer. Denne opfordring må anses som en amerikansk hyldelse til den danske brugsforeningsbevægelses hundredår. I udstillingen indtog Danmark en dominerende rolle, billeder af danske brugsforeninger samt FDBs bomærke var simpelthen centrum i den hal, hvos åbningsgæsterne samledes.

Andels-boligforeninger i amerikanske byer vinder stærkt frem i disse år, som præsident Johnson fremførte det i sin proklamation om andelsmåneds afholdelse. Brugsforeninger er derimod endnu et ret ukendt begreb i Amerika, og oplysningerne om den store rolle, som brugsforeninger spiller i dansk vareforsyning overraskede mange af udstillingsgæsterne.

I USA er andelsbevægelsens kerne stadig landbrugerne, forenet især i andels-salgssforeninger. Men herudover findes f. eks. vidt forgrenet net af lokale eller regionale andelsforeninger med elforsyning som formål. Og i Amerikas præsidentstol sidder idag en mand, der af personlig erfaring kan tale med om fremgangsmåden ved en sådan forenings oprettelse på hans hjemegn i Texas.

forbruger nyt

redigeret af Bodil M. Begtrup

Hvad med INDUSTRI supperne

✿ Møllerens gule ærter og andre tørrede færdige supper er yderst velsmagende og meget yndede, fordi de er så hurtige og nemme at tilberede. Men hvor megen næringsværdi er der tilbage i disse supper efter tørningen i sammenligning med hjemmelavede supper med friske grøntsager. Det kunne jeg godt lide at få noget at vide om, skriver M. H. Grundtvig, Eskemosegårdsallé, Birkerød.

Ingen sammenlignende undersøgelser

HERHJEMME er, såvidt vi ved, ikke foretaget sammenlignende undersøgelser over industrisuppers og tilsvarende hjemmelavede sup-

pers næringsindhold. Men det er sikkert forsvarligt at sige, at for de fleste suppers vedkommende er de forskelle, der kan være, så ubetydelige, at det ikke har nogen praktisk betydning, og vi skal prøve at begrunde hvorfor.

Møllerens gule ærter kan ikke siges at være en industrisuppe som konserves eller posesupperne. De gule ærter er forbehandlet på speciel måde (varmebehandling) som bevirker, at de koger hurtigt ud. Det er sandsynligt, at en del af de gule ærter B₁ vitamin nedbrydes under denne forbehandling, men efter at al hvedemel er beriget med B₁ vitamin kan man regne med, at normalt spisende menneske gennem brød og den øvrige kost får rigelig dækning for det daglige behov for B₁ vitaminer.

Suppers næringsværdi

Bortset fra supper af bælgfrugter, mælkesupper og søde saftsupper er klare supper kaloriefattig mad. Hovedindholdet er vand, og det indeholder som bekendt ikke en eneste kalorie. Med kødets, fiskens og grøntsagernes smagsstoffer, der under kogningen trænger ud i vandet, samt salt og krydderier får vi de klare supper. De indeholder lidt salt og lidt protein (æggehvidestof), men i så små mængder, at de ernæringsmæssigt er uden betydning. Garnituren på disse supper har en vis næringsværdi, forskellig efter om den består af grøntsager, ris, makaroni, kød-, mel- eller fiskeboller. Bortset fra grøntsagerne vil der ikke være forskel på industrisupper og hjemmelavede, og kun hvis grøntsagerne ikke koger længere i suppen end til de lige er møre, kan man regne med, at de indeholder mere c-vitamin end industrisuppernes grøntsager.

Jævnede supper

En hjemmelavet suppe, jævnet med fedtstof og mel og eventuelt yderligere legeret med æg eller fløde, indeholder flere kalorier end de klare supper. Det er dog så beskedne mængder, at der i en portion på en kvart liter næppe er mere end omkring 100 kalorier, hvis supperne ikke specielt gøres kalorierige med indpiskning af smør og fløde, som det kan være tilfældet i diæter.

Disse suppers næringsstoffer er fedtstof, kulhydrat, små mængder æggehvidestof, mineralsalte og lidt B₁- og C-vitamin.

Fedtstoffer, protein og kulhydraterne og salte forringes ikke

ved den industrielle behandling, men vitaminindholdet vil nok være noget mindre end i en tilsvarende hjemmelavet. Det er dog så ubetydelige mængder, det drejer sig om, at man i praksis kan se bort fra dem.

Der findes posesupper, som delvis tilberedes med mælk, hvorved deres næringsværdi forbedres betydeligt. Det samme gælder de hjemmelavede grøntsagssupper, som tilberedes halvt med mælk og halvt med vand.

De eneste supper, man kan sige, industrisupper ikke kan konkurrere ernæringsmæssigt med, er *frisklavede, purerede grøntsagssupper* eller supper med mange *friskkogte grøntsager* på, de er rigtigt tilberedt – ret B- og C-vitaminrige, og det er vel det, der nærmest tænkes på, når der spørges efter det ernæringsmæssige?

Hvorfor spise suppe

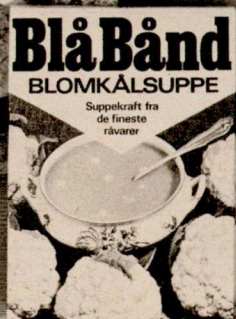
Danskerne er ikke særligt suppeglade, og det er egentlig synd. For det er dejligt at få en portion varm, velsmagende suppe som indledning til dagens hovedmåltid. Suppe er let fordøjelig, den mætter, men fæder ikke. Industrisuppernes kvalitet er efterhånden blevet så fin, at de kan konkurrere med en almindelig hjemmelavet, og så tager de ingen tid, og dyre er, især posesupperne, heller ikke.

De skal smages til, men det skal al industrimad, for den må tilberedes ret neutralt, for at der kan være en margin for den individuelle tilsmagning. Man kan krydre suppen med tørrede krydderurter som rosmarin, timian eller merian eller med friskhakket persille, purlog eller dild.

Supperne kan spædes med en rest grøntsagvand, og de kan rundes af i smag og konsistens med smør/margarine eller fløde.

Een-rets-middage kan være meget praktiske, men det praktiske kan være såre kedeligt i længden, og med én ret bliver der så lidt tid til at sidde sammen og hygge sig med maden. Prøv at give suppe nogle gange om ugen, ikke på grund af næringsværdien, den er som nævnt begrænset, men fordi en god suppe er en stimulerende nydelse.

✿ Vi sender fru Grundtvig de 35 kr. for at have givet anledning til at slå et slag for supper – hjemmelavede eller ikke.

Ud at skuffe sne

NÅR sne skal ryddes med håndkraft gælder det om at have de rette redskaber ved hånden. To er fornødne. Den ene er en *sneskraber*, den anden en *snekovl*.

I brugsen fås en dejlig, solid *sneskraber* med et 135 cm langt asketræsskaft med kryk, og et buet stålblad der måler 50×17 cm. Metalbladet går bedre i bund, end når det er lavet i træ. *Sneskraberen* koster 22,80.

Skovle med letmetalblad er gode som *snekovle*. Den, der fås i brugsen, er fra Lysbro fabriker. Skaftet er forsynet med kryk, og bladet er af hærdet letmetal, 29×37 cm stort. Skovlen vejer kun 1500 g, og er på grund af sin lave vægt behagelig at arbejde med, og den er særdeles god til at kaste sne med, fordi sneen „slipper“ aluminium. Skovlbladet er forsynet med ribber, nedpresset i metallet før hærdningen. Ribberne stiver skovlen så meget af, at den også kan benyttes til at løfte tungere ting som sand og grus med. En ideel skovl for hus- og haveejeren. Pris 35,75.

Tvæt som rensemiddel

* Jeg ved godt, at *Tvæt* er et håndrensemiddel beregnet især til mekanikere og vor far, når han roder i bilens motor eller med husets mekaniserede hjælpere. Men det kan også bruges til mere sarte ting. Forgæves havde jeg prøvet at få nogle sorte oliepletter af en nylonbluse og skjorte med de almindelige rensesåber. Så prøvede jeg at smøre *Tvæt* på pletterne og lade tøjet ligge lidt, inden jeg vaskede det i Blida. Pletterne forsvandt fuldstændigt. Jeg tror, mange kan få glæde af denne lille opdagelse, skriver Lau Larsen, Rødvigvej, Store Heddinge.

* Det lyder helt rigtigt, at *Tvæt* kan bruges som oliepletrensemiddel. Vi har fået en olieindsmurt, islandsk sweater fuldstændig ren igen ved først at gnide oliepletterne (og det ville i realiteten sige næsten hele trøjen) ind i *Tvæt*, og så vaske den i Blida bagefter. Det er de

Til toilettet

Skumbad med fyrrenålsduft og *Fougère hårvand* er de nyeste medlemmer af den meget populære POPserie i de slanke plastflasker med det rillede låg, der kan anvendes som målebæger.

Skumbad er beregnet til karbadet, og det er som får man duften af en hel gran-skov i badeværelset, når karret fyldes op med vand. *Skumbadet* kan også bruges af brusebadsbadere, idet man indsæber sig med det, før brusningen. *Skumbadets* virkning beror på den velgørende afslappende fornemmelse, man får ved at være omgivet af det

bløde, friskduftende skum. *FDBs* fyrrenålsskumbad efterlader ingen rande i badekarret og sætter ingen spor på fliser eller gulv – kun den dejlige duft bliver tilbage. *Skumbadet* koster 3,65 for 450 ml.

Fougère hårvand har den dyre fougèreduft, der er som et let pust af noget meget rent og friskt. Staten betragter parfumeret hårvand som en *luxusvare*. Det betyder højere afgift. Prisen er 5,50 for en flaske med 450 ml.

I POPserien fås desuden *Æghampoo*, *Gylden Shampoo* og *Gylden Brillantine* og *håndlotion*. For-

bruger-Nyt har fået mange glade breve om den smukke POPseries gode indhold og smukke emballage. De tomme flasker bruges, fyldt med sand, til kegle- eller ringspil, og med nogle ris-korn i kan de bruges i børns eller ungdommens orkestre – eller som småbørnslegetøj. Flaskernes målebægre er som skabt til æggebægre eller lysestager.

Den gode, gamle *Colonel barbercreme* er nu optaget i *Hector* familien. Den har fået en ny og, synes vi, meget smukkere emballage, og er kommet i større tuber med 100 g *barbercreme* på sæbebasis. *Hector barbercreme* er beregnet til barbering med *indsæbning* og *kost*. Prisen er 2,25 for 100 g netto.

Hector Brushless shave er beregnet til barbering uden kost. Den er, ligesom *barbercremen*, en gammel kending, der blot har skiftet navnet *Neo shave* ud med *Hector*. *Hector brushless* er bygget op omtrent som de hudnærende cremer, og den tåles derfor også af dem med en mere følsom hud. Pris 2,25 for 110 g.

Begge *Hector-tuberne* er forsynede med ståhætter, og på emballagen er tydeligt angivet, om tubens indhold er beregnet til *indsæbning* med kost, eller om den kan anvendes direkte fra tuben uden brug af vand og kost.

emulgerende stoffer i *Tvæt*, der virker løsnende på oliepletterne, forklarer *FDBs* kemikere, og tilføjer, at *Tvæt* sikkert tåles af alle stoffer, men er man i tvivl om farveægthed, skal man først forsøge på en indersøm eller en lille lap af stoffet.

Vi synes, den lille opdagelse må belønnes med de 35 kr.

Nyt låg til K. K.s luxus margarine.

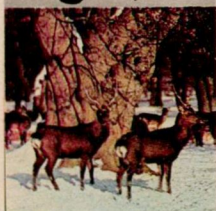
* Vi bruger *Karen Koks* luxus margarine. Den er ganske fortrinlig, men én ting irriterer mig grænseløst, og det er, at margarinen tit klister på låget og i lågets fæl. Er det ikke muligt at få det ændret, spørger en land-husmor.

* Vi har heller ikke været rigtigt tilfredse med, at det kan ske, at margarinen kan sætte sig på undersiden af *Karen Koks* luksusmargarines låg. Vi har derfor fået en ny pakkemaskine, der kan lægge en oblat over margarinen, og dermed skulle problemet være løst, siger *FDBs* margarinefabrik. Vi regner med, at oblaten er i bægrene i slutningen af denne måned, måske lidt før.

davre
dyr fra hele
verden

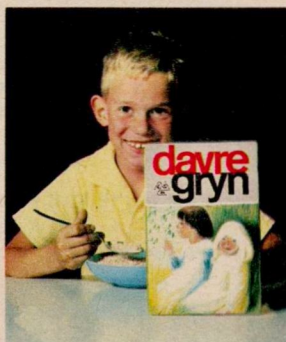
**Dr. Lieberkind
møder
Davre-dyrene
i ZOO ...**

NU masser af nye
davre
dyr fra hele
verden

**start dagen
med
davre**

(og få alle de nye flotte dyrebilleder!)

Alle kan li' de dejlige nødderistede Davre-gryn – de gi'r dagen en sund start, og børnene nye spændende Davre-dyr . .
Ja, køb Davre-gryn, så Deres børn også kan være med til at samle på den nye flotte dyreserie – nu med mange nye dyrebilleder – bag på pakkerne. Og husk, at den dejlige samlebog, i hvilken Dr. Lieberkind fortæller om alle seriens spændende dyr fra hele verden, fås i Brugsen for kun 1 krone.

BRUGSEN